Tit - comentarii H. Rossier

Introducere - Tit

S-a spus pe bună dreptate că prima epistolă către Timotei şi epistola către Tit îşi trag caracterul din misiunea cu care apostolul îi însărcinase pe cei doi delegaţi şi însoţitori ai săi în lucrare. Timotei trebuia să vegheze asupra învăţăturii sănătoase (1 Timotei 1.3-4), Tit asupra rînduielii în casa lui Dumnezeu (Tit 1.5).

Avînd intenţia să ne ocupăm numai de epistola către Tit, nu ne vom opri la contrastele dintre aceste două epistole, ci ne vom mărgini mai degrabă să prezentăm punctele lor de contact, pentru a ajuta, în măsura noastră, la explicarea acestui subiect important.

Epistola către Tit, deşi insistă mult, ca şi prima epistolă către Timotei, asupra învăţăturii (didaskalia, în limba greacă, în capitolul 1.9; 2.1,3,7-10 şi 1 Timotei 1.10; 2.7; 4.6,13,16; 5.17; 6.1,3), opunînd-o doctrinei învăţătorilor mincinoşi, insistă totuşi mai mult asupra adevărurilor fundamentale ale creştinismului. Ea scoate în relief roadele acestor adevăruri în viaţa practică a credincioşilor, astfel încît o rînduială frumoasă să poată caracteriza casa lui Dumnezeu şi o armonie deplină să poată exista între toate mădularele ei.

"Învaţatura sanatoasă" cuprinde toate principiile divine care ne sînt expuse în trei texte esenţiale ale aceste epistole. Găsim:

În primul din aceste texte (capitolul 1.1-4), învăţătura creştinismului rezumată în marile adevăruri care îl caracterizează;

- în cel de al doilea (capitolul 2.11-14), ansamblul creştinismului, nu în adevărurile sale caracteristice, ci în realizarea sa practică privitor la mersul nostru şi la comportarea noastră;

- al treilea (capitolul 3.4-7) ne lămureşte asupra lucrării lui Dumnezeu în noi şi asupra mijloacelor de care El S-a slujit pentru a ne aduce la El şi a ne dobîndi mîntuirea.

Vom avea ocazia să reluăm şi să explicăm în amănunt toate aceste versete; dar înainte de a începe se impune o observaţie: este foarte important, în zilele prin care trecem, să insistăm asupra marelui adevăr şi anume: practica vieţii creştine este nedespărţită de învăţătura sănătoasă. Într-adevăr, întîlnim astăzi din ce în ce mai mult pretenţia de a-i îndruma pe creştini să producă roade după voia lui Dumnezeu, în ciuda învăţăturilor nesănătoase care strică sau ruinează adesea adevărurile cele mai esenţiale ale creştinismului. Se discreditează Sfînta Scriptură, singura şi infailibila (care nu poate greşi) culegere a acestor adevăruri. Luîndu-i vieţii creştine baza sa absolută, care este Cuvîntul inspirat, se uită faptul că roade nu pot să fie produse fără pomul care să le poarte. Socotindu-1 pe omul căzut capabil fără Revelaţie de a produce prin el însuşi roade pentru Dumnezeu, se uită că un pom rău nu va aduce niciodată roade bune. Făcînd din Cuvîntul lui Dumnezeu numai o călăuză dotată cu o moralitate superioară, dar scrisă sub influenţa erorilor şi a prejudecăţilor diverşilor săi autori, se uită că chiar un pom bun, lipsit de seva care îl hrăneşte, prin jupuirea scoarţei lui, este incapabil de a produce o recoltă suficientă, sau chiar o recoltă oarecare.

Legătura intimă între învăţătură şi viaţa practică se află la fiecare pas în Scripturi. Psalmul 119 ne arată că numai prin Cuvîntul lui Dumnezeu, cărarea celui drept este trasată şi luminată. Fără învăţătura Scripturii, credinciosul mărturiseşte că a fost ca „o oaie pierdută". Cele două epistole către Timotei sînt pline de acest adevăr. In 2 Timotei 3.16, Scripturile insuflate de Dumnezeu ne învaţă şi ne mustră cu privire la dreptatea practică, în toată purtarea noastră. Capitolul 2 din epistola noastră ar fi de ajuns el singur pentru a ne convinge de acest adevăr important. Totuşi să nu uităm că chiar creştinul, care are o deplină încredere în autoritatea absolută a Cuvîntului scris, vede totdeauna că gustul vieţii sale practice depinde de măsura în care el se hrăneşte din Scripturi, de măsura în care el rămîne în contact cu ele şi se supune învăţăturii lor.

„Pavel, rob al lui Dumnezeu şi apostol al lui Isus Hristos, potrivit cu credinţa aleşilor lui Dumnezeu şi cu cunoştinţa adevărului, care este potrivit cu evlavia, în nădejdea vieţii veşnice, făgăduite mai înainte de vremurile timpului, de Dumnezeu, care nu poate să mintă, ci Şi-a descoperit Cuvîntul la timpul potrivit, prin vestirea care mi-a fost încredinţată, după porunca lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, către Tit, adevăratul meu copil, potrivit cu credinţa noastră comună: har şi pace de la Dumnezeu Tatăl si de la Hristos Isus, Mîntuitorul nostru" (versetele 1-4).

Acesta este primul text esenţial al epistolei noastre. Cum am spus, aceste patru versete rezumă în cîteva cuvinte subiectul inepuizabil al marilor adevăruri ale creştinismului.

Aflăm mai întîi că izvorul acestor binecuvîntări se află în Dumnezeu însuşi. El ne este înfăţişat în primul rînd în caracterul Său absolut, ca Dumnezeu, apoi ca Dumnezeul Adevărat care nu poate minţi, apoi ca Dumnezeul Mîntuitor, descoperindu-Se în felul acesta unor fiinţe pierdute; în sfîrşit, ca Dumnezeu Tatăl, Dumnezeul iubirii. Dar, numai în Isus Hristos, Mîntuitorul nostru, avem descoperirea a tot ceea ce Dumnezeu este pentru noi.

Apostolul Pavel este instrumentul acestei descoperiri. El se intitulează „rob al lui Dumnezeu". Acest titlu nu se întîlneşte decît de două ori în epistoie (aici şi în Iacov 1.1) şi de cîteva ori în Apocalipsa, în timp ce acela de rob al lui Isus Hristos este mai frecvent. A fi rob al lui Dumnezeu presupune o dependenţă absolută, teamă şi cutremur în exercitarea funcţiilor sale, respect pentru fiecare cuvînt ieşit din gura lui Dumnezeu, un adînc sentiment al responsabilităţii noastre. În acelaşi timp, marele apostol al neamurilor este plasat prin calitatea sa de rob în poziţia cea mai umilă şi cea mai de jos. Această atitudine avea să fie un exemplu pentru Tit, care tocmai era chemat să ocupe un loc de cinste. Şi dacă apostolul însuşi avea o poziţie atît de umilă şi atît de dependentă, cu cît mai mult trebuia să fie aceasta la ucenicul său!

Ca rob al lui Dumnezeu, Pavel nu-şi aparţine lui însuşi. Ceea ce Dumnezeu aşteaptă de la robul Său este o ascultare fără rezervă, o credincioşie atentă în a se achita de mesajul pe care Stăpînul căruia Îi aparţine i l-a încredinţat. Dar acest mesaj solemn nu are nimic

înspăimîntător şi nu conţine nici o ameninţare, căci acela care îl duce altora este rob al „Dumnezeului Mîntuitor".

De aceea Pavel se întitulează şi „apostol al lui Isus Hristos". Dacă Dumenzeu a pus adevărul în mîinile sale, Hristos îl trimite pentru a-l face cunoscut şi a-l răspîndi. Această misiune îl plasează pe apostolul Pavel într-o relaţie deosebită cu Hristos, ca apostolul Său, trimis de El pentru a aduce lumii adevărurile pe care Dumnezeu le avea în vedere din toată veşnicia, adevăruri care erau oferite oamenilor, ca trebuind să fie partea lor în virtutea lucrării lui Hristos. De aceea apostolul Pavel poate spune: „Isus Hristos, Mîntuitorul nostru", deci El este autorul mîntuirii, care făcea parte din veşnicie din planurile Dumnezeului iubirii faţă de noi. Pavel vorbeşte despre această mîntuire ca aparţinîndu-i lui însuşi. El poate să spună: Hristos este nu numai Mîntuitorul, dar El este al meu şi al tuturor acelora care cred în El: Mîntuitorul nostru. Mîntuirea ne-a fost dobîndită de Isus Hristos. El Însuşi a devenit rob al lui Dumnezeu pentru a ne-o obţine şi slujitor al nostru pentru ca noi să o folosim după ce El a săvîrşit-o (Filipeni 2.6-8).

Să vedem acum în ce constă slujba apostolului:

1. Apostolatul său nu are nimic comun cu principiile iudaismului. El este în întregime independent de Lege. El este potrivit cu credinţa aleşilor lui Dumnezeu.

El nu se adresează nici firii, nici voinţei omului, ci credinţei, în contrast cu Legea. În plus, el exclude în întregime principiul iudaic al unui popor chemat pe temeiul unei descendenţe fireşti. Fără îndoială, această descendenţă era stabilită la origine numai pe credinţa lui Avraam, deşi lăsa să dăinuie legături potrivite cu firea, cu poporul ieşit din el. Dar acest popor în firea lui păcătoasă, chemat să se supună Legii, a pierdut prin neascultarea sa orice drept de a fi recunoscut ca poporul lui Dumnezeu şi nu va găsi din nou mai tîrziu acest titlu, decît pe temeiul credinţei aleşilor, ca si noi.

Apostolatul lui Pavel se adresa credinţei individuale şi nu a unui popor privilegiat, ieşit dintr-o descendenţă pămîntească. Aceia care primeau această credinţă erau aleşi ai lui Dumnezeu, pe care El îi avea în vedere din toată veşnicia ca să fie ai Lui şi care, mîntuiţi prin credinţă, constituiau de acum înainte, prin strîngerea lor laolaltă, un popor ceresc.

Aceste două lucruri, credinţa şi alegerea, caracterizează, într-un chip absolut creştinismul, în contrast cu iudaismul. Şi una şi alta depind în întregime de har, şi nu de lege".

2. Al doilea subiect al apostolatului lui Pavel era „cunoştinţa adevărului care este potrivit cu evlavia."

Adevărul, adevărul în întregime, îl dădea el ca să fie cunoscut, nimic mai puţin decît aceasta. Ce este deci adevărul? El este, aşa cum am arătat în altă parte, deplina descoperire a ceea ce Dumnezeu este (a firii Sale), a ceea ce El spune (a Cuvîntului Său) şi a ceea ce El gîndeşte (a Duhului Său), cu alte cuvinte, descoperirea Tatălui, a Fiului si a Duhului Sfînt.

Ceea ce Dumnezeu este ne este descoperit în Hristos, în care locuieşte trupeşte toată plinătatea Dumnezeirii (Coloseni 2.9). În Hristos noi Îl cunoaştem pe Dumnezeu ca Acela care este lumină şi care este iubire.

Adevărul este după aceea ceea ce Dumnezeu spune, adică este Cuvîntul Său. „Cuvîntul Tău" zice Isus „este adevărul" (Ioan 17.17). Acest Cuvînt ne este adus de Hristos. El este deci totodată ceea ce Dumnezeu este şi ceea ce Dumnezeu spune. în Evanghelia lui Ioan, care Îl înfăţişează ca „Fiul lui Dumnezeu", El spune continuu: „Eu sînt". Cînd iudeii îl întreabă: „Cine eşti Tu?" El le răspunde: „Ceea ce de la început vă spun că sînt" (Ioan 8.25). Identificarea absolută în Hristos ale acestor două laturi ale adevărului: ceea ce Dumnezeu este şi ceea ce El spune, firea Sa şi Cuvîntul Său, ne sînt înfăţişate în acest verset. Dumnezeu ne-a vorbit în Hristos („în Fiul"), în contrast cu felul fragmentar în care El vorbise altădată prin proroci (Evrei 1.1), prezentînd prin ei o parte a adevărului, în timp ce în Hristos, care este Cuvîntul, Dumnezeu prezintă acum adevărul în totalitatea sa. Creştinismul este suprema şi singura expresie completă a adevărului, pentru că adevărul ne vorbeşte aici (în creştinism) „în Fiul". Adevărul a venit prin El, nu prin Moise, pentru că el a venit într-o Persoană care este Adevărul însuşi, aşa cum Cuvîntul ni-l descoperă.

Apoi adevărul este gîndul lui Dumnezeu asupra tuturor lucrurilor. Acest gînd este în Hristos, şi Duhul dă mărturie despre el, căci „Duhul este adevărul" (1 Ioan 5.6). El dă mărturie că viaţa veşnică este în Hristos şi ne este dobîndită prin jertfa Sa. Adevărul găseşte deci desăvîrşita sa expresie în Hristos, căci El Însusi este adevărul: „Eu sînt Adevărul" (Ioan 14.6).

Sub legămîntul legii, Dumnezeu nu a descoperit tot gîndul Său. El nu S-a făcut cunoscut ca Dumnezeul iubirii: cel mult, descoperirea pe care Domnul a dat-o cu privire la El Însuşi, sub lege, a fost însoţită de proclamarea îndurării Sale (Exod 34.6). Sub lege, Dumnezeu nu a descoperit nici că omul este pierdut, căci legea presupunea posibilitatea pentru om de a obţine viaţa, ascultînd de poruncile lui Dumnezeu. Domnul nu a descoperit în lege nici gîndul Său asupra lumii, căci sub lege lumea nu era încă înfăţişată ca definitiv înrobită de Satan şi condamnată - nici asupra cerului, căci omul, fiind păcătos, avea cerul închis şi legea nu putea să-i promită decît o binecuvîntare pămîntească. Dumnezeu Însuşi, nici El nu era arătat sub lege şi rămînea ascuns într-un adînc necunoscut, îndărătul perdelei. Nici nu era vorba, sub lege, de o jertfă care să fi putut ridica păcatele şi să împace, odată pentru totdeuna, pe păcătos cu Dumnezeu.

În rezumat, adevărul era cunoscută sub lege, numai într-o măsură parţială. În plinătatea ei, această cunoaştere aparţine în mod exclusiv creştinismului.

Dar să notăm aici un al doilea punct: Această cunoaştere a adevărului este potrivită cu evlavia. Evlavia este menţinerea relaţiilor obişnuite între sufletul nostru şi Dumnezeu, menţinere scoasă din cunoaşterea adevărului. „Taina evlaviei" în 1 Timotei 3.16 nu este altceva; este secretul prin care evlavia este produsă, prin care sufletul este adus în starea de a se bucura de legăturile sale cu Dumnezeu şi este menţinut aici. Adevărul, cum am văzut, se rezumă în întregime într-o singură Persoană, Isus, Dumnezeu arătat în trup. El singur ne-a făcut să cunoaştem pe Dumnezeu şi ne-a pus în legătură cu El. De aceea „taina evlaviei care este mare" se rezumă în cunoaşterea lui Hristos singur: „Dumnezeu a fost arătat în trup, a fost îndreptăţit în Duh, a fost văzut de îngeri, a fost vestit printre neamuri, a fost crezut în lume, a fost înălţat în slavă" (1 Timotei 3.16).

Cunoaşterea adevărului, dacă n-ar avea evlavia drept rezultat, l-ar duce pe om la condamnarea sa veşnică, căci ea nu l-ar pune niciodată în legătură cu Dumnezeu: In loc de a avea adevărul care este potrivit cu evalvia, se poate să-l ai şi să trăieşti în nelegiuire (Romani 1.18); şi omul care cunoaşte adevărul în felul acesta va fi obiectul mîniei lui Dumnezeu, în loc de a fi obiectul favorii Sale.

3. Apostolatul încredinţat lui Pavel avea drept bază nădejdea vieţii veşnice. Această nădejde este o siguranţă care nu are nimic vag, nici nesigur, ca nădejdea omenească, căci ea aparţine credinţei. Viaţa veşnică a fost făgăduită de Dumnezeu însuşi, mai înainte de vremurile timpului; şi cum ar putea Dumnezeu să mintă? El a spus: „Eu am vestit de la început ce are să se întîmple şi cu mult înainte ce nu este încă împlinit. Eu zic: „Hotărîrile Mele vor rămîne în picioare şi Îmi voi aduce la îndeplinire toată plăcerea Mea" (Isaia 46.10). „Aleşii lui Dumnezeu" au deja acum această viaţă, prin credinţa într-un Hristos care a murit (Ioan 6.54). „El este Dumnezeul adevărat şi viaţa veşnică." (1 Ioan 5.20). Oricine crede în El are această viaţă, nu viaţa omenească pieritoare, ci o viaţă spirituală fără sfîrşit, viaţa lui Dumnezeu Însuşi, o viaţă în stare să-L cunoască pe Dumnezeu, să se bucure de El, să aibă părtăşie cu Tatăl şi cu Fiul Său Isus Hristos. Aceasta este „viaţa veşnică". Fără îndoială, atîta timp cît creştinul va fi pe pămînt, se va bucura şi se va folosi de această viaţă într-un chip imperfect; dar în curînd, în slavă, noi vom pricepe toată valoarea acestei vieţi, cînd Îl vom vedea pe El, viaţa noastră şi vom fi asemenea Lui; cînd vom cunoaşte cum am fost cunoscuţi; cînd ne vom bucura de desfătările nespuse ale unei părtaşii desăvîrşite şi neîntrerupte cu El, ţinta nădejdii noastre.

Aceasta este învăţătura creştină, esenţa chiar a creştinismului. Cu siguranţă, noi putem izbucni în cuvinte împreună cu apostolul: „O, adîncul bogăţiei, înţelepciunii şi ştiinţei lui Dumnezeu!" Da, ce bogăţii nemărginite! Ce ţintă! Ce siguranţă! Ce bucurie! Ce fericire şi ce pace în legăturile noastre cu Dumnezeu! Ce bucurie desăvîrşită în părtăşia Sa! Ce siguranţă pentru viitor! Există cunoaştere care să poată fi comparată cu aceea pe care Evanghelia ne-o aduce?

4. Dumnezeu Şi-a descoperit la vremea Lui Cuvîntul Său. În contrast cu „vremurile timpului" există „timpul potrivit". Este timpul în care sîntem; este ziua de astăzi, în care Dumnezeu a manifestat din plin tot sfatul harului Său, despre care am vorbit. Acest „timp potrivit" a fost hotărît de Dumnezeu mai dinainte; el a apărut însă acum. El a fost inaugurat printr-un fapt unic în istorie şi a cărui valoare va umple şi veşnicia: este vorba de crucea lui Hristos şi de învierea Fiului lui Dumnezeu din morţi. Acolo tot sfatul lui Dumnezeu faţă de noi a fost din plin arătat. Vălul care ne despărţea de Dumnezeu este sfîşiat, intrarea înaintea Lui este deschisă în plină lumină, legătura cu El, ca Tată al nostru, este stabilită pentru totdeauna, moştenirea este vestită ca parte a noastră cu Hristos în slavă - şi toate acestea prin El şi în El.

Nimic asemănător nu a fost vestit nici cunoscut mai înainte. Cuvîntul Dumnezeului care nu poate minţi este acum arătat. Gîndurile veşnice ale lui Dumnezeu existau pînă atunci în taina sfaturilor Sale; ele sînt acum cunoscute si vestirea acestui Cuvînt a fost încredinţată lui Pavel. Ce mare însemnătate avea deci apostolatul său! De atunci Cuvîntul lui Dumnezeu este complet (Coloseni 1.25). Propovăduirea sa era o poruncă şi noi ştim cum apostolul a ascultat de ea. Dar această poruncă nu avea nici o asemănare cu legea, căci nu Domnul (Iehova), Dumnezeul din Sinai, ci Dumnezeul Mîntuitor Se descoperea la timpul potrivit în Cuvîntul a cărui propovăduire era încredinţată apostolului. Pavel adresează epistola sa lui Tit (versetul 4). Acesta era adevăratul copil al apostolului. El a fost născut potrivit cu adevărul şi a primit pe acesta din urmă pe acelaşi temei ca şi părintele său duhovnicesc, pe temeiul credinţei.

Această credinţă era comună lui Pavel si lui Tit (iudeului şi păgînului), dar Pavel a fost instrumentul pentru a o comunica acestuia din urmă.

Dumnezeu Tatăl şi Hristos Isus Mîntuitorul nostru, iubirea divină şi harul divin se unesc pentru a aduce lui Tit un mesaj fericit de har şi de pace ca binecuvîntări actuale, care erau partea sa, ca şi aceea a apostolului care avea acelaşi Mîntuitor ca şi ucenicul său.

„Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să pui în rânduială ce mai rămîne de rînduit şi să aşezi bătrîni în fiecare cetate, după cum ţi-am poruncit: dacă este cineva fără vină, soţ al unei singure soţii, avînd copii credincioşi care să nu fie învinuiţi de destrăbălare sau neascultare. Căci supraveghetorul, ca econom al lui Dumnezeu, trebuie să fie fără vină, să nu fie încăpăţînat, nici mînios, nici dedat la vin, nici bătăuş, nici lacom de cîştig urît, ci să fie primitor de oaspeţi, iubitor de bine, cumpătat, drept, sfînt, înfrînat, să se ţină de Cuvîntul adevărat, care este potrivit cu învăţătura, ca să fie în stare atît să încurajeze cu învăţătura sănătoasă, cît şi să înfrunte pe cei care vorbesc împotrivă" (versetele 5-9).

Am văzut care sînt bazele creştinismului: credinţa aleşilor, adevărul potrivit cu evlavia, viaţa veşnică, Cuvîntul lui Dumnezeu şi, în sfîrşit, propovăduirea care scoate din Cuvînt aceste lucruri. Toate aceste subiecte sînt cuprinse în ceea ce este numit „învăţătura sănătoasă" sau: „învăţătura sfîntă".

Versetele 5-9 pe care le-am citat tratează despre buna rînduială în Adunare, dar buna rînduială nu poate avea loc fără învăţătura sănătoasă. Asupra acestui adevăr am atras atenţia la începutul acestei scrieri.

Această învăţătură este încredinţată tuturor acelora cărora Dumnezeu le-a dat o răspundere specială în adunare: lui Tit mai întîi (2.1), bătrînilor (1.9), femeilor în vîrstă, într-o măsură, este adevărat, foarte limitată (2.3), tinerilor (2.6-7). În sfîrşit, învăţătura are modelul ei desăvîrşit în învăţătura harului care a fost arătat în Isus (2.11-12).

Slujba încredinţată lui Tit consta în a stabili, a reglementa şi a menţine buna rînduială în adunările lui Dumnezeu din Creta, în timp ce slujba încredinţată lui Timotei în adunarea din Efes consta în a veghea într-un chip special asupra învăţăturii, pentru ca ea să nu fie falsificată. Slujba încredinţată apostolului Pavel era nespus mai întinsă decît aceea a delegaţilor săi: el avea administrarea tainei lui Hristos în această lume (Efeseni 3.2,9; 1.10; 1 Corinteni 9.17), a tainei ascunse din veacuri şi din generaţii, dar descoperită acum prin Duhul. Această taină era unirea într-un singur trup a Adunării cu Hristos. Pavel trebuia să aducă la cunoştinţa adunării, poziţia şi chemarea ei, iar administrarea acestei taine era nedespărţită de o muncă neîncetată şi de o supraveghere continuă, căci apostolul dorea să înfăţişeze lui Hristos pe Mireasa Sa ca pe o „fecioară curată". Cît despre Tit, era vorba mai degrabă, dar nu în mod exclusiv, de a menţine ordinea exterioară în relaţiile individuale ale creştinilor între ei. În această privinţă, rămîneau mai multe lucruri de pus în rînduială, între altele de a aşeza sau a rîndui bătrîni în adunare. Problema bătrînilor, ridicată de atîtea ori de aceia care apără clerul în bisericile protestante şi lămurită în lumina Cuvîntului, pare de acum reglementată pentru oricine este supus autorităţii Scripturii, încît ar fi inutil să facem o nouă expunere a ei; de aceea ne vom mărgini să o rezumăm.

Bătrînii, nume identic cu acela de episcopi sau supraveghetori, sînt cu grijă deosebiţi de darurile Duhului sau de darurile acordate de Hristos Cel slăvit, Bisericii Sale. Identificarea acestor daruri cu sarcinile de episcopi (sau supraveghetori) şi de diaconi (sau slujitori) este un semn al ruinei Bisericii şi a caracterizat-o foarte repede, după părăsirea dragostei dintîi. Bătrînii, ca şi diaconii, sînt sarcini locale (adică nu depăşesc marginile unei adunări locale). Aceste sarcini existau, nu oficial, totuşi tot atît de real, în adunările ieşite din iudaism, în timp ce ele erau aşezate în adunările neamurilor de către apostol sau de către delegaţii săi. S-ar putea să fi fost mai mulţi delegaţi, dar numai doi dintre aceşti delegaţi, Timotei şi Tit sînt menţionaţi în epistole ca trimişi de apostolul Pavel. În orice caz, noi nu sîntem autorizaţi să recunoaştem decît pe aceia care sînt menţionaţi în Cuvînt. Tit este delegatul (trimisul) de care se ocupă epistola noastră.

Darurile vor exista pînă la sfîrşit (Efeseni 4.11-14). Niciodată nu este spus acest lucru despre sarcini. Absenţa lor actuală (căci noi nu recunoaştem în nici un fel nişte bătrîni aşezaţi în contradicţie cu Cuvîntul lui Dumnezeu) este o dovadă tot atît de clară a ruinei Bisericii, ca şi înstituirea lor fără aprobarea (confirmarea) Scripturilor. Unde se află, într-adevăr, acum, autoritatea pentru a-i rîndui? Fără îndoială, Domnul pune pe inima alor Săi, acolo unde ei sînt adunaţi după Cuvîntul Său, de a satisface nevoia de supraveghere care "se face simţită în mijlocul adunărilor, dar orice aşezare sau ordinare de bătrîni, în alt fel decît aceea care este învăţată de Cuvînt, este în contradicţie cu gîndul Duhului lui Dumnezeu. Creştinii supuşi Cuvîntului se vor mărgini cu stricteţe asupra acestui punct, ca şi asupra oricărui altuia, la învăţătura pe care Cuvîntul ne-o dă. Darul şi sarcina locală pot exista la acelaşi individ, dar ele nu sînt niciodată confundate în Scriptură.

Într-un fel sau în altul toţi bătrînii erau datori să pască turma, dar existau bătrîni care nu vesteau Cuvîntul. În afară de funcţiile lor care constau în supravegherea turmei şi în purtarea de grijă a nevoilor ei, bătrînii trebuiau să fie în stare să înveţe, să ţină dreptarul învăţăturilor sănătoase, să îndemne potrivit cu Cuvîntul şi să combată pe cei care se împotrivesc; dar vestirea Cuvîntului şi învăţătura nu erau neapărat obligatorii pentru slujba lor. Vezi 1 Timotei 5.17, unde este spus: „mai ales cei care lucrează în Cuvînt şi în învăţătură".

Găsim, deci, în versetele 6-9, calităţile cerute de la bătrîni pentru ca Tit să fi putut să-i rînduiască. Este vorba în primul rînd (versetul 6) de calităţile pe care le vom numi exterioare, pentru că ele pot fi controlate de toţi. Ele se arată, la bătrîn, în conduita casei sale si în viata familiei sale. Trebuia ca în această privinţă, bătrînul să fie fără cusur.

Cum ar fi putut să mustre pe ceilalţi, dacă el însuşi ar fi meritat mustrări? El trebuia să fie căsătorit si nu putea să aibă două soţii, lucru care nu era potrivit cu ordinea divină aşezată la creaţie; dar, lucru obişnuit printre neamuri şi la iudei, care lăsau pe o femeie pentru că nu le plăcea, pentru a lua o alta. Bătrînul trebuia să cîrmuiască după Cuvîntul lui Dumnezeu propria sa familie (pentru a fi bătrîn era necesar ca el să fi avut copii); altfel, cum putea să-i fie încredinţată cîrmuirea adunării? Copiii lui trebuiau să fie credincioşi. Credincioşia presupune întoarcerea la Dumnezeu, credinţa, evlavia. Copiii lui trebuiau să nu fie acuzaţi de destrăbălare, adică de purtare imorală. Aşa a fost altădată cazul fiilor lui Eli. Ei au fost o cursă pentru tatăl lor, care nu i-a pedepsit, „ci i-a cinstit mai mult decît pe Domnul". De aceea desfrîul lor a atras o judecată aspră asupra lor şi asupra tatălui lor. Copiii bătrînului nu trebuiau să-şi atragă reproşul de nesupunere, nerecunoscînd autoritatea tatălui lor asupra lor. După aceste trăsături lumea putea să afle că o rînduială potrivită cu voia lui Dumnezeu era menţinută în familia bătrînului.

Versetul 7 ni-l înfăţişează pe bătrîn în ce priveşte calităţile sale lăuntrice şi personale. Dacă trebuia să fie fără vină în viaţa sa de familie, el trebuia să fie de asemenea fără vină ca econom al lui Dumnezeu. El nu era răspunzător nici faţă de apostolul care poruncise aşezarea lui, nici faţă de Tit care îl aşezase, ci faţă de Dumnezeu, care îi încredinţase administrarea casei Sale. Găsim deci aici trei momente în administrare: mai întîi apostolul, apoi Tit, delegatul lui, apoi bătrînul, dar toţi aveau răspunderea lor numai faţă de Dumnezeu. Cît de important este ca lucrul acesta să fie respectat!

Oricare ar fi sarcina pe care Dumnezeu ne-a încredinţat-o, faţă de El trebuie să răspundem. Sarcinile, cum am văzut, sînt foarte diferite; un bătrîn nu putea să o încalce pe aceea a lui Tit, nici Tit pe aceea a apostolului. Făcînd astfel, unul sau altul ar fi făcut dovadă de o înfumurare şi de o independenţă din cele mai vinovate, care ar fi adus o dezordine totală în aceste sarcini diferite. Dar nu rămînea mai puţin adevărat că responsabilitatea fiecăruia - aici aceea a bătrînului - era completă şi cu nimic micşorată faţă de Dumnezeu, pentru că el se afla într-o poziţie subordonată. Aici, această slujire era exterioară, fără îndoială, dar nu este nimic indiferent cînd este vorba de casa lui Dumnezeu.

Cît despre calităţile personale necesare bătrînului, apostolul subliniază mai întîi cinci calităţi cu aspect negativ, care nu trebuie să se manifeste în viaţa lui.

1. „nu încăpăţînat". Şi deseori se arată încăpăţînarea la copiii lui Dumnezeu! Nu reuşeşti niciodată să-i faci pe unii să-şi schimbe părerea lor proprie.

Acest defect ascunde multă mulţumire de sine, îndărătnicie şi în fond mult egoism şi orgoliu cu o voinţă proprie care nu vrea să se supună gîndurilor celorlalţi, uitînd că este scris: „Supuneţi-vă unii altora în frica lui Hristos" (Efeseni 5.21). El singur, acest defect îl face pe un creştin incapabil de a fi supraveghetor, adică de a cîrmui cu înţelepciune casa lui Dumnezeu; de aceea el vine (acest defect) pe primul loc pe lista defectelor care îl descalifică pe bătrîn. O slujire nu merge fără lepădare de sine.

2. „nu mînios". Un om mînios nu are stăpînire de sine înţeleaptă şi liniştită; şi atunci cum îi va cîrmui el pe ceilalţi?

3. „nu dedat la vin". Nu este vorba aici de un beţiv, despre care este spus că nu va moşteni împărăţia lui Dumnezeu, ci de un obicei de necumpătare care se asociază cu mînia şi este adesea cauza ei, după cum

4. „bătăuş" este urmarea mîniei.

5. „nici lacom de cîştig ruşinos". Aici, ruşinea nu constă în exclusivitate în iubirea de bani, poftă nedemnă unui bătrîn (1 Timotei 3.3), ci în iubirea de cîştig, la care duce iubirea de bani. Acest cîştig este semnalat pe bună dreptate ca ruşinos, pentru nişte slujbe sfinte care n-ar trebui să aibă drept motiv decît un devotament în întregime dezinteresat pentru casa lui Dumnezeu.

Este spus de asemenea despre diaconi sau slujitori în 1 Timotei 3.8: „Nu băutori de mult vin, nu lacomi de cîştig ruşinos". Aceeaşi expresie este întrebuinţată în 1 Petru 5.2 cu privire la bătrîni: „Păstoriţi... nu fiind constrînşi, ci de bunăvoie; nu pentru un cîştig ruşinos, ci cu dragă inimă". Era ruşinos să îndeplineşti sarcina ta de supraveghetor cu scopul de a scoate din ea un folos bănesc. Iubirea de bani este o cursă îngrozitoare şi ea te împinge să primeşti un cîştig din orice mînă şi din orice sursă.

În versetul 8 găsim şapte calităţi pozitive ale bătrînului. Înainte de a le enumera, să remarcăm că în 1 Timotei 3.2-4 paisprezece calităţi sînt cerute de la bătrîni, amestecate, este adevărat, cu calităţi negative. Lista este deci mai completă ca aici (de două ori completă, pentru a spune altfel), numărul 7 avînd un rol imens în Cuvîntul lui Dumnezeu din punct de vedere moral şi chiar, cum au remarcat unii, în structura pur exterioară a Scripturii Sfinte. Şapte este numărul complet, numărul plinătăţii în legătură cu cîrmuirea divină. În plus, în epistola către Timotei, demnitatea sarcinei bătrînilor este ridicată prin numărul 14, faţă de funcţiile diaconilor şi a diaconiţelor care nu cuprind decît numărul 7.

Să revenim acum la calităţile pozitive ale bătrînului, care sînt enumerate în capitolul nostru.

1. „primitor de oaspeţi." Ospitalitatea nu poate niciodată să se împace cu lăcomia de cîştig şi zgîrcenia. În Evrei 13.2, această ospitalitate este recomandată tuturor sfinţilor („căci unii prin ea au găzduit fără să ştie pe îngeri") deoarece ea a avut uneori drept consecinţă faptul de a găzdui mesageri divini aducători de binecuvîntări speciale. Aici, supraveghetorul nu trebuie să caute nici comoditatea, nici să se teamă de deranjarea obiceiurilor sale. Casa lui trebuie să fie deschisă pentru toţi; el trebuie să fie primitor în acest cerc mic, care este modelul marelui domeniu al casei lui Dumnezeu, pe care bătrînul o cîrmuieşte local.

2. „iubitor de bine". Aceasta este mai mult decît „a urî răul". În cazul de pe urmă, răul ocupă gîndurile în vederea despărţirii de el; în primul caz, binele ocupă gîndurile pentru ca să se bucure de el. Urmarea imediată este că se ataşează de oamenii de bine şi că are părtăşie cu ei.

3 şi 4. „cumpătat (discret), drept". Un om înţelept şi drept este discret, ponderat, nu se lasă în voia primei impresii şi a primei reacţii şi ştie să cîntărească drept împrejurările în care se găsesc ceilalţi.

5. „sfînt". A fi pios înseamnă a fi sfînt în purtare şi plăcut lui Dumnezeu în căi; a duce o viaţă al cărei centru este Dumnezeu, o viată disciplinată si hrănită de El.

6. „înfrînat". În felul acesta, patimile cărnii nu au ocazia de a se arăta şi poftele fireşti sînt înăbuşite.

7. „să se ţină de Cuvîntul adevărat, care este potrivit cu învăţătura". Datoria bătrînului era de a fi temeinic alipit de Cuvînt şi de a-l ţine sus. El este cuvîntul adevărat, potrivit cu învăţătura apostolilor, cuvînt sigur, care nu înşală, pe care poţi să contezi, pentru că el este Cuvîntul lui Dumnezeu. Dar bătrînul nu putea fi la origine „acela care învaţă"; el însuşi era instruit de învăţătura încredinţată apostolilor, de cuvintele sănătoase pe care ei erau însărcinaţi să le comunice; şi aceste cuvinte nu erau altceva decît cuvintele lui Dumnezeu puse în gura apostolilor, de aceea bătrînul trebuia să le ţină cu tărie.

Învăţătura nu era deci alta decît deplina siguranţă a Cuvîntului. Şi Cuvîntul, învăţătura care îl prezenta, nu învăţătura care provenea din el - era vorba de a ţine cu tărie.

Această ataşare de Cuvînt îl făcea pe bătrîn în stare, atît de a-i îndemna pe credincioşi în învăţătura sănătoasă, cît şi de a înfrunta pe potrivnici (aceia care se împotrivesc învăţăturii creştine). Capacitatea dobîndită prin iubirea pentru Cuvîntul lui Dumnezeu era unul din lucrurile necesare bătrînului. Cînd este vorba de a menţine ordinea în casa lui Dumezeu, calităţile morale şi de purtare personală nu sînt suficiente. Fără îndoială, dacă ele ar fi absente, el nu ar avea nici o autoritate morală pentru cîrmuire, dar, de fapt, nici un fel de slujire nu este posibilă dacă ea nu are Cuvîntul drept bază şi drept regulă.

Aceste lucruri nu erau cerute de la diaconi în 1 Timotei 3.8-10, sub rezerva că ei aveau să „păstreze taina credinţei într-o conştiinţă curată." Chiar în acest capitol se află două taine, aceea a credinţei şi aceea a evlaviei. „Taina credinţei" este ansamblul adevărurilor, descoperite acum, care aparţin credinţei. Trebuia deci, pentru simpla slujbă a unui diacon, o cunoaştere intimă a marilor linii ale Cuvîntului, linii care trebuiau să fi atins cugetul pentru a fi păstrate în el. Aceasta dădea o mireasmă deosebită celei mai umile slujbe, ca cea de a sluji la mese, dar aceasta îl pregătea pe diacon să fie „plin de har şi de putere", ca Ştefan, cînd era chemat să dea o mărturie publică înaintea lumii.

Responsabilitatea bătrînului este mult mai întinsă decît aceea a diaconilor sau slujitorilor care, de altfel, nu sînt în vedere în epistola către Tit; şi acest lucru este foate explicabil, deoarece adunarea îi alegea pe diaconi, însă erau rînduiţi de către apostoli pentu o slujbă anumită (Faptele Apostolilor 6.35).

Pentru a supraveghea sau a menţine ordinea trebuie adesea să poţi să îndemni sau să combaţi pe cei care se împotrivesc. Temeiul îndemnului însuşi este învăţătura sănătoasă şi noi avem aici ocazia de a constata ceea ce spuneam la început, că sfinţenia practică şi o umblare dreaptă şi evlavioasă sînt de nedespărţit de învăţătura sănătoasă. De asemenea, prin ea, cei îndărătnici pot să fie reduşi la tăcere şi împiedicaţi de a contamina adunarea, prin împotrivirea lor faţă de adevăr.

Se vede deci ce importanţă este legată de funcţia de supraveghetor, chiar dacă sfera exercitării sale este limitată la adunarea locală. Acestă sarcină trebuie să fie prin urmare adaptată la împrejurările locale ale adunării în care ea se exercită. Aşa era, cum vom vedea, în adunările din Creta. De aceea şi calităţile cerute de la bătrîni nu erau absolut aceleaşi cînd era vorba de adunarea din Efes în prima epistolă către Timotei. Bătrînii nu erau daruri ale Duhului Sfînt caracterizate prin universalitatea acţiunii lor, ci activitatea lor obişnuită era rezultatul practic al unei vieţi sfinte, evlavioase, devotate, temeinic alipită de Cuvînt. Totuşi sarcina de bătrîn nu excludea mai mult darul, ca aceea de diacon. Aceasta vedem cu ocazia minunatei predici a lui Ştefan în Faptele Apostolilor capitolul 7. Aceasta găsim şi în 1 Timotei 5.17. Se vede în acest text că nu toţi bătrînii lucrau „în cuvînt şi în învăţătură". Lucrarea lor în acest domeniu este semnalată ca o excepţie rară şi vrednică de o dublă cinste, referitor la ajutorul de orice natură ar fi fost, care trebuia să le fie dat.

Versetele 10 şi 11 descriu pe contrazicătorii din versetul 9, o adevărată plagă a adunărilor din Creta. Ei au trei caractere:

1. „nesupuşi". Nesuferind vreo autoritate aşezată peste ei, se împotrivesc şi se ridică împotriva oricărei supravegheri instituite de Dumnezeu pentru a menţine ordinea în casa Sa;

2. „flecari" (care vorbesc fără folos). Este de ajuns adesea o anumită limbuţie care maschează şi ascunde nulitatea duhovnicească şi morală a acestor oameni, pentru a atrage creştini neştiutori, uşuratici sau lumeşti, incapabili din această cauză de a deosebi scopul acestor oratori.

3. „amăgitori". Ei sînt în realitate unelte ale Satanei, înşelătorul prin excelenţă, şi instrumente ale duşmanului pentru a ruina şi a distruge lucrarea lui Dumnezeu. Aceşti agenţi se recrutau mai ales printre cei care erau tăiaţi împrejur. Nimic nu amăgeşte mai mult lumea religioasă decît un sistem legal bazat pe capacitatea omului pentru a face binele. Învăţătura despre incapacitatea absolută a omului păcătos nu poate conveni acestor împotrivitori. Trebuie să li se închidă gura, să nu se permită ca ei să atace şi să distrugă învăţătura despre har şi despre credinţă în adunare. Acţiunea lor îndrumează greşit case întregi. Se ştie cît de periculoasă este autoritatea capului familiei cînd el însuşi se lasă tîrît şi cedează, în loc de a se împotrivi învăţătorilor mincinoşi si răzvrătiţi. S-au văzut familii întregi părăsind în grup învăţătura sănătoasă din Adunarea lui Dumnezeu, pentru a se întoarce la învăţătura legii, devenind astfel autori ai ruinei, în loc de a contribui la zidirea trupului lui Hristos.

Aceşti oameni învăţau ceea ce nu trebuie, în opoziţie cu „învăţătura sănătoasă" a bătrînilor şi cu aceea a lui Tit însuşi, care este îndemnat (2.1) să vorbească lucruri care se potrivesc cu învăţătura sănătoasă. Ceea ce nu trebuie era ceea ce vătăma negreşit sănătăţii morale a

creştinilor şi îi abătea de la Hristos şi de la adevăr. Dar trebuia să deosebească motivele lor; ei învăţau pentru un cîştig ruşinos. Iată pentru ce era atît de necesar de a le opune bătrîni, aleşi după voia lui Dumnezeu şi care nu erau lacomi de cîştig ruşinos (versetul 7).

Aceşti oameni ştiau că marfa lor amestecată va fi pe gustul multora; ei scoteau din aceasta folos pentru ei înşişi, ori din ce parte le-ar fi venit banii pe care îi rîvneau. Avraam ar fi făcut un cîştig ruşinos dacă ar fi acceptat darurile împăratului Sodomei, Petru de asemenea dacă ar fi primit banii de la Simon magul. Aceşti flecari, şi printre ei membri ai poporului iudeu, erau cretani de origine. Cretanii aveau şi ei, ca alte neamuri, propriul lor proroc, poet şi moralist, care în lucrările sale arăta un dispreţ profund pentru concetăţenii lui. Aceasta se întîmplă de obicei în lume moraliştilor clarvăzători care şi-au propus drept sarcină să cunoască oamenii. La urma urmei, ei îi stimează foarte puţin, dar nu merg niciodată pînă la dispreţul de ei înşişi, deoarece nu s-au aflat niciodată înaintea lui Dumnezeu pentru a spune ca Iov: „Mi-e scîrbă de mine." Epimenide, filozif şi om de stat, propriul lor proroc, în singurul fragment care, sub rezerva greşelii, ne-a rămas de la el, îi judeca astfel pe concetăţenii săi, cu 600 de ani înainte de Hristos: „Cretanii sînt totdeauna nişte mincionsi, nişte fiare sălbatice, nişte pîntece leneşe." Minciuna, răutatea bestială şi lăcomia (la mîncare), pofte care caută să se satisfacă fără muncă si fără oboseală, acesta era portretul cretanilor.

Această mărturie este adevărată, zice apostolul. Cu privire la judecata asupra concetăţenilor săi, acest om a vorbit potrivit cu adevărul lui Dumnezeu, „el avea adevărul" (Romani 1.18): el era un martor, recunoscut de Dumnezeu, al stricăciunii cretanilor. Ce avea el de făcut fată de aceşti oameni? „Mustră-i aspru", zice apostolul, credinciosului său delegat. Noi găsim acelaşi cuvînt grec în 2 Corinteni 13.10, unde apostolul Pavel vorbeşte de a se folosi de „asprime" potrivit cu autoritatea pe care Domnul i-a dat-o pentru zidire, iar nu pentru dărîmare. Era vorba deci de a se folosi fată de „amăgitori" o severitate cu autoritate, funcţie care nu era încredinţată bătrînilor, ci lui Tit, desemnat de apostol, care el însuşi a primit direct această autoritate de la Domnul. Pavel de asemenea a făcut de mai multe ori lucrul acesta, chiar faţă de Petru, cînd credinţa era în primejdie şi învăţătura sănătoasă în pericol. Dar chiar mustrarea adresată acestor flecari îngîmfaţi şi amăgitori avea iubirea drept motiv. Scopul ei nu era de a-i da afară pe aceşti oameni stînjenitori şi periculoşi, ci de a-i face să fie sănătoşi în credinţă. Trebuia această desfăşurare de autoritate spirituală pentru a-i face să recunoască adevărurile primite prin credinţă. Este de la sine înţeles că această autoritate se exercita prin folosirea Cuvîntului, în puterea Duhului.

Versetul 14: „Să nu-şi îndrepte mintea spre basme." „Basmele" sînt meţionate în prima epistolă către Timotei (1.4), unde sînt deosebite de înşirările de „genealogii fără sfîrşit", deşi sînt asociate cu ele în acest verset. Aceste „genealogii" nu au, cum am fi înclinaţi să presupunem, nici o legătură cu genealogiile Vechiului Testament, ci sînt un amestec de creştinism cu speculaţii evreieşti spiritiste şi filozofice adoptate după aceea de păgînism. Basmele evreieşti arătate în 1 Timotei 4.7 ca „basme lumeşti şi băbeşti" sînt produsul imaginaţiei orientale care se îndeletniceşte cu Scripturile şi care, sub pretextul de a împodobi adevărul, îi strică frumuseţea şi-l nimiceşte chiar. Apostolul Petru le numeşte „basme meşteşugit alcătuite" (2 Petru 1.16).

Basmele evreieşti sînt deosebite, în pasajul nostru, de „poruncile date de oameni", cu toate că şi unele şi celelalte provin de la cei „tăiaţi împrejur".

Poruncile despre care este vorba aici nu sînt poruncile legii care au fost date de Dumnezeu, ci prescripţii legale inventate de oameni şi trecute la starea de tradiţie, care abundă în iudaism. Le întâlnim mereu în Evanghelii, ca de exemplu spălarea paharelor şi a urcioarelor „şi multe alte lucruri asemănătoare". Prin aceste lucruri, astfel de oameni se abăteau de la adevăr. Ei erau în împotrivire totală cu apostolatul lui Pavel, bazat pe „cunoaşterea adevărului" (1.1).

Versetul 15: „Toate lucrurile sînt curate pentru cei curaţi". Creştinul este curat, nu în el însuşi, ci înaintea lui Dumnezeu, datorită lucrării lui Hristos şi sub acţiunea Duhului Sfînt (1 Corinteni 6.11). De aceea el nu poate fi întinat de lucrurile din afară şi tocmai aceasta tăgăduiau iudaizanţii prin „poruncile lor omeneşti", în timp ce Cuvîntul lui Dumnezeu îndeamnă pe omul cel nou să meargă pe urmele lui Isus. Niciodată Domnul n-a putut fi contaminat de pîngărirea leprei, nici de vreo altă întinare. O păcătoasă, o femeie adulteră putea să fie curăţită de El, dar niciodată El nu putea fi întinat de ea. Şi dimpotrivă, „cei necuraţi şi necredincioşi" nu sînt influenţaţi de nici o curăţie, căci lăuntrul, adică mintea şi conştiinţa lor sînt întinate.

În versetul 16, ne este descris caracterul acestor oameni întinaţi; ei mărturisesc că ÎI cunosc pe Dumnezeu, în timp ce faptele lor dovedesc contrariul mărturiei lor; prin ele, ei tăgăduiesc pe Dumnezeu. Faptele lor ne fac să cunoaştem dacă ei ÎI cunosc pe Dumnezeu, cum pretind; şi dacă faptele lor sînt rele, sîntem lămuriţi în privinţa lor. Nu se poate aştepta de la ei nici o faptă bună. Ei sînt în întregime lepădaţi de Dumnezeu din acest punct de vedere, ei sînt o urîciune şi nesupuşi, netrebnici pentru orice faptă bună.

Aceasta ne face să examinăm caracterul faptelor bune. Ele sînt menţionate de şase ori în această epistolă scurtă (1.16; 2.7,14; 3.1,8).

O învăţătură care nu duce la fapte bune nu este învăţătură sănătoasă şi acest punct este foarte important de cercetat. Nu există activitate practică plăcută lui Dumnezeu, dacă ea nu are drept bază „învăţătura sănătoasă" a Cuvîntului. Cea dintîi epistolă către Timotei, care ne vorbeşte despre respectarea „învăţăturii sănătoase" în casa lui Dumnezeu, ne vorbeşte tot atît de des si despre faptele bune (2.10; 3.1; 5.10,25; 6.18).

Într-un text fundamental, în a doua epistolă către Timotei (2.21) ne este arătat că a se depărta de rău în casa lui Dumnezeu („... se curăţeşte de acestea") înseamnă a fi „pregătit pentru orice lucrare bună". Şi acest adevăr este puţin înţeles de copiii scumpi ai lui Dumnezeu. Ei vorbesc mereu de fapte bune, fără să fi făcut vreodată singurul lucru care poate să-i pregătească pentru aceasta: să se curăţească de vasele de necinste. Faptele bune au drept caracter de a fi produsul sfinţeniei şi al iubirii. Isus, Slujitorul sfînt al lui Dumnezeu" care a „fost uns cu Duhul Sfînt" umbla din loc în loc, făcînd bine (Faptele Apostolilor 10.38). Nu era una din „faptele bune pe care El le arăta oamenilor din partea Tatălui Său" care să nu fi fost o faptă de iubire. La fel era şi cu ucenicii Săi. Dorca „făcea o mulţime de fapte bune şi milostenii". Iubirea era cauza lăuntrică a întregii sale activităţi. În Evrei 10.24, faptele bune izvorăsc din iubire şi nu se pot despărţi de ea. Le fel şi acelea ale văduvelor sfinte (1 Timotei 5.10).

În Efeseni 2.10, creştinul este creat în Hristos Isus pentru fapte bune, dar nu pentru a le alege după cum i-ar plăcea lui, căci Dumnezeu Însuşi le-a pregătit mai dinainte pentru noi şi noi nu trebuie decît să umblăm („să ne plimbăm") în ele. Faptele bune au drept scop, în Evrei 13.21, de a face voia Sa şi de a-I fi plăcuţi.

Aceste fapte bune, pregătite de Dumnezeu şi nu de noi, căci atunci le-ar fi înlăturată orice valoare, au drept caracter de a fi făcute în Numele lui Hristos (Faptele Apostolilor 4.9-10). Ele au drept obiect de a fi făcute faţă de Hristos (Marcu 14.6), faţă de sfinţi (Faptele Apostolilor 9.36) şi faţă de toţi oamenii (Galateni 6.10), dar totdeauna de a fi făcute pentru Hristos.

Lumea nu poate să înţeleagă nimic din faptele bune făcute pentru Hristos, căci nu numai că ea nu-L cunoaşte pe Domnul, dar ea este vrăjmaşă Lui. Parfumul Măriei este nebunie în ochii lumii; iubirea divină care îndreaptă inima credinciosului spre sfinţi pe de o parte, spre lume de cealaltă, este literă moartă pentru omul firesc.

Opuse faptelor bune, faptele rele au răul drept origine şi drept scop. Un creştin, chiar cel mai devotat, este în pericol în privinţa aceasta şi are nevoie să fie scăpat de orice faptă rea (2 Timotei 4.18). Faptele rele caracterizează în general pe duşmanii lui Dumnezeu (Coloseni 1.21).

Faptele moarte sînt opusul faptelor vii. Ele nu au drept origine viaţa divină. Ele nu sînt numite „fapte rele", dar ele nu au nici un preţ înaintea lui Dumnezeu; şi deoarece ele au firea păcătoasă drept punct de plecare, trebuie să fim curăţiţi de ele (Evrei 6.1; 9.14). Ca şi faptele rele, ele vor fi obiectul judecăţii rostite asupra oamenilor înaintea marelui scaun de domnie alb.

Cînd este vorba despre buna ordine în casa lui Dumnezeu, ea se recunoaşte după faptele bune ale acelora care fac parte din această casă, şi nu după mărturia lor. Mărturia nu împiedică pe cei menţionaţi la versetul 16 din capitolul nostru să fie „nesupuşi şi netrebnici".

Nu numai că Dumnezeu nu ţine seamă de mărturia lor, dar îi şi leapădă.

„Tu însă vorbeşte lucruri care se potrivesc cu învăţătura-sănătoasă; că cei bătrîni trebuie să fie treji, vrednici de cinste, cumpătaţi, sănătoşi în credinţă, în dragoste, în răbdare. Tot aşa femeile în vîrstă să fie în tot felul lor de a fi aşa cum se cuvine femeilor sfinte, să nu fie nici defăimătoare, nici robite de vin mult, învăţînd lucruri bune, pentru ca să îndemne pe femeile tinere să-şi iubească soţii, să-şi iubească copii, să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, supuse soţilor lor, ca să nu fie vorbit de rău Cuvîntul lui Dumnezeu. Sfătuieşte de asemenea pe tineri să fie cumpătaţi şi dă-te pe tine însuţi model de fapte bune în toate privinţele, iar în învăţătură dă dovadă de curăţie, de seriozitate, de cuvînt sănătos care nu poate fi condamnat, ca cel împotrivitor să rămînă de ruşine şi să nu poată să spună nimic rău despre noi. Sfătuieşte pe robi să fie supuşi stăpînilor lor, să le fie pe plac în toate lucrurile, să nu le întoarcă vorba, să nu fure nimic, ci totdeauna să dea dovadă în totul de bună credincioşie, ca să facă în totul cinste învăţăturii lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru (versetele 1-10).

„Tu însă vorbeşte lucruri care se potrivesc cu învăţătura sănătoasă". Cum am remarcat deja, toată ordinea casei lui Dumnezeu, toate legăturile creştine ale mădularelor acestei case între ele sînt bazate pe „învăţătura sănătoasă" cunoscută şi păstrată în Adunare şi fără de care nu se poate să fie în ea decît încurcătură si neorînduială. Oare aceasta explică în mare parte rătăcirile creştinătăţii în lucrurile care sînt în special expuse în epistola către Tit referitor la daruri si la sarcini, referitor la rolul bătrînilor şi la locul femeilor în vîrstă sau tinere, referitor la relaţiile robilor (servitorilor) faţă de stăpînii lor?

Sînt lucruri care nu se potrivesc cu învăţătura sănătoasă şi niciodată aceste lucruri nu vor putea fi găsite în Cuvîntul lui Dumnezeu. O învăţătură, oricît ar fi de înaltă după părerea omului, n-ar fi sănătoasă dacă n-ar îndemna pe creştini la o viaţă de sfinţenie practică şi care onorează pe Domnul. Această învăţătură atinge toate clasele familiei lui Dumnezeu, dar noi trebuie înainte de toate să o aplicăm la noi înşine pentru viaţa noastră, pentru purtarea noastră şi pentru nădejdea noastră. Sănătatea trupului este totdeauna legată de echilibrul diferitelor sale părţi; şi lucrurile pe care Tit trebuia să le vorbească priveau toate clasele acelora care aparţineau trupului lui Hristos si casei lui Dumnezeu.

Cum se cuvine, apostolul începe cu bătrînii, cu aceia care ocupă o poziţie respectabilă şi prin urmare sînt în mod deosebit răspunzători de a da exemplu în familia lui Dumnezeu. „Bătrînii să fie treji, vrednici de cinste, cumpătaţi (discreţi), sănătoşi în credinţă, în dragoste, în răbdare" (versetul 2). „Treji" (greceşte: nephalios) are în general legătură cu băuturile sau cu alte alimente. Astfel, în zilele bătrîneţii sale, Isaac era lipsit de cumpătare, ceea ce, adăugat la infirmităţile vîrstei sale, tulbura vederea sa spirituală; dar aici, ca în 1 Timotei, este vorba mai degrabă de cumpătare în sensul figurat, de un duh care nu se lasă încîntat de pasiune (îmbătat nu de băutură), pentru că el are sentimentul prezenţei lui Dumnezeu.

Sănătoşi „în credinţă": Sănătatea lor morală trebuia să se arate în înţelegerea obiectelor credinţei, pe care o învăţătură sănătoasă li le prezentase, căci credinţa nu este aici primirea mărturiei divine în suflet, ci adevărurile pe care Cuvîntul lui Dumnezeu le prezintă credinţei. Sănătatea presupune, cum am spus, un echilibriu fericit în toate lucrurile. Creştinul experimentat trebuie să aibă grijă de a nu da în învăţătură un loc peste măsură de mare anumitor lucruri printre acelea care constituie credinţa. Pentru a nu menţiona decît lucrurile capitale, de exemplu, se poate pune tot accentul pe poziţia cerească a creştinului, fără să se insiste asupra mersului său şi asupra purtării sale sau invers.

Sănătoşi „în dragoste". Acelaşi echilibru moral trebuie să se arate în dragostea frăţească. A face deosebire sau a acorda preferinţe unui mădular al casei lui Dumnezeu în paguba celorlalte înseamnă a nu fi sănătos în dragoste.

Sănătos şi „în răbdare". Aici lipsa de sănătate ar putea să se trădeze printr-o oarecare nepăsare - lucru obişnuit la bătrîni - sau simţiri slăbite cu privire la apropiata venire a Domnului.

Toate acestea, adăugate cumpătării, dau echilibru vieţii practice a bătrînilor şi n-ar putea fi înfăptuite fără sobrietatea („să fie treji") care trebuie să fie la baza întregii lor purtări. Ei devin astfel oameni cu experienţă, care sînt consultaţi şi care contribuie la sănătatea şi la buna ordine a întregii familii a lui Dumnezeu.

„Tot aşa, femeile în vîrstă să fie, în tot felul lor de a fi, aşa cum se cuvine femeilor sfinte".

Ele trebuie să aibă în toate lucrurile, în felul lor de a fi, în exteriorul lor, o ţinută cuviincioasă, podoabă deosebită a femeii, dar trebuie ca această ţinută să fie oglindirea caracterului lor lăuntric de sfinţenie. Această recomandare corespunde cu ceea ce ne este spus despre femeia creştină în 1 Timotei 2.9-10 şi în 1 Petru 3.2-5. Absenţa oricărei influenţe lumeşti trebuie să le caracterizeze în primul rînd.

„Nici defăimătoare". Ele trebuie să-şi ţină limba în frîu, să evite de a vorbi de rău pe aproapele, cursă deosebit de periculoasă pentru sexul lor.

„Nu robite de vin mult". Iată un pericol real pentru femeile în vîrstă care au recurs la acest mijloc, gîndind la sănătatea lor care se şubrezeşte; şi, neveghind îndeajuns asupra lor înşile, cad în robia aceasta, de care vrăjmaşul se va folosi pentru a le împiedica să exercite în jurul lor o

influenţă salvatoare. Acest caz este cu atît mai periculos pentru femeie, cînd conştiinţa ei, arătîndu-i că astfel de obiceiuri nu sînt potrivite, ea va căuta să se ascundă de alţii şi va cădea în făţărnicie.

Există o anumită deosebire între a fi înrobit şi a fi dedat, cum este spus despre bătrîni şi despre diaconi în 1 Timotei 3.3,8. „Dedat" arată poate o înclinare de care nu te gîndeşti să te ascunzi, foarte diferită de a se „îmbăta" (Efeseni 5.18), care este o degradare, În 1 Timotei 3.8, cuvîntul mic „mult", omis pentru bătrîni la versetul 3, este adăugat pentru diaconi. Acest cuvînt mic ne învaţă că, cu cît funcţiile în casa lui Dumenzeu sînt mai importante, cu atît este mai mare responsabilitatea de a evita orice piedică adusă aprecierii sănătoase a tot ceea ce priveşte cîrmuirea casei lui Dumnezeu.

„Învăţînd lucruri bune, pentru ca să îndemne pe femeile tinere"... Acum femeile în vîrstă trebuie să înveţe. Ele învaţă în singurul domeniu în care femeia poate să o facă: acela al casei. Ele trebuie să înveţe lucruri bune, lucruri vrednice de cinste, dar nu pe bărbaţi.

Cercul lor de acţiune în casă este mult mai variat decît învăţătura, căci pot să se adreseze tuturor, bărbaţi, bătrîni, femei şi copii, infirmi, săraci, dezmoşteniţi; dar cînd este vorba de învăţătură, ea este limitată: numai femeilor.

„Femeii nu-i dau voie să înveţe pe alţii" zice apostolul, „nici să se ridice mai presus de bărbat, ci să stea în tăcere" (1 Timotei 2.12). Învăţătura femeilor în vîrstă are drept scop să le ajute pe femeile tinere să dea în viaţa lor o mărturie completă despre învăţătura Cuvîntului. Prin acest cuvînt „completă" facem aluzie la şapte lucruri care sînt recomandate femeilor tinere. Numărul şapte revine continuu în epistola aceasta. El înseamnă totdeauna în Cuvîntul lui Dumnezeu ceva complet, fie bine, fie rău în domeniul spiritual.

„Femeile tinere trebuie deci să fie învăţate: „să-şi iubească soţii, să-şi iubească copiii, să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, supuse soţilor lor, ca să nu fie vorbit de rău Cuvîntul lui Dumnezeu." Învăţătura dată femeilor tinere recomandă în primul rînd iubirea, iubirea care se exercită mai întîi în cercul restrîns al familiei. Soţul are primul loc în afecţiunea legitimă a femeii. Se poate întîmpla, în familia creştină, ca afecţiunea femeii pentru copiii săi să întreacă şi uneori să suprime pe aceea pe care o datorează soţului ei. Învăţătura sănătoasă pune însă orice lucru la locul său.

„Să fie cumpătate". Acest cuvînt înseamnă reţinerea, discreţia, stăpînirea de sine. Într-adevăr, s-ar putea să existe lipsă de reţinere în afecţiunile cele mai legitime şi aceasta ar putea compromite caracterul divin, potrivit cu voia lui Dumnezeu, în relaţiile de familie.

„Curate". Curăţia este însoţitorul necesar sau mai degrabă urmarea reţinerii, căci este vorba aici de relaţiile femeii tinere în cercul său intim. Femeia tînără trebuie să manifeste faţă de copii o supraveghere atentă, pentru ca nici o tendinţă necurată să nu fie tolerată.

„Gospodine". Casa este domeniul rînduit femeii. Acest domeniu este nespus de variat, dar se interzice în mod absolut femeii creştine să activeze în domeniul public. Ea ar pierde astfel (şi cît de mult, vai! lucrul este obişnuit astăzi) adevăratul ei caracter, potrivit cu principiile cîrmuirii lui Dumnezeu. Pretutindeni, deci, unde este vorba de casă, în cea mai largă înţelegere a acestui cuvînt, femeia îşi are aici locul ei: preocupări vremelnice şi spirituale, rugăciune, lectură, îndemn, evanghelizare, învăţătură chiar, dacă ea nu iese din limitele ei, ordine materială şi morală, binefacere, îngrijire a bătrînilor, a copiilor, a bolnavilor şi cîte alte lucruri încă, toate acestea sînt din domeniul femeii.În textul nostru este vorba înainte de toate, pentru femeia tînără, de preocupările pentru propria ei casă. Cercul ei se va lărgi cu vîrsta, ca şi cercul bărbatului tînăr. Avem un exemplu în sfintele femei care Îl urmau pe Domnul şi-L ajutau cu ce aveau (Luca 8.1-3).

„Treburile casei" sînt aici treburile materiale şi am văzut că ele nu trec înaintea tuturor celorlalte.

Ordinea în casa lui Dumnezeu nu admite dezordinea în casa copiilor Săi. Există o regulă potrivită cu voia lui Dumnezeu, căreia sub conducerea femeii, copiii şi servitorii trebuie să se supună; există veşminte de întreţinut, de împărţit, de reparat, de purtat grijă de hrana tuturor şi de diferitele nevoi ale acestui diminutiv al casei lui Dumnezeu (casa copilului lui Dumnezeu). În toate aceste lucruri femeia virtuoasă din Proverbe ne este dată ca exemplu (Proverbe 31.10-31).

„Bune". Bunătatea, făcută din compătimire, din devotament faţă de alţii, din gînduri de ajutorare (a celor în nevoi) este citată aici ca un corectiv al egoismului pe care l-ar putea naşte grija de propria sa casă. Bunătatea, întradevăr, se adresează fără deosebire tuturor şi se străduieşte să-i ajute.

„Supuse soţilor lor". Supunerea vine în ultimul rînd, ca încununare a calităţilor tinerei femei. Acest echilibru frumos în toate lucrurile nu poate să dăinuie fără renunţarea la sine şi dependenţa de autoritatea căreia femeia este supusă din partea lui Dumnezeu. Este, pentru a spune astfel, prin mijlocirea soţului care este capul femeii, supunerea faţă de Dumnezeu, căruia bărbatul însuşi Îi este supus. Toate aceste lucruri reunite o împiedică pe femeie să dea întîietate uneia dintre ele, spre paguba vieţii creştine, ca în cazul Martei, care era „împărţită cu multă slujire" şi care neglija astfel părtăşia cu Domnul şi cu Cuvîntul Său; într-un cuvînt, aceasta dă femeii puterea de a menţine echilibrul în toate părţile mărturiei sale.

„Ca să nu fie vorbit de rău Cuvîntul lui Dumnezeu".

Toată această ordine, chiar materială, face parte, cum se vede aici, din mărturia creştină. Lumea care priveşte ca spectator viaţa credincioşilor, nu găseşte oare în dezordinea din casa creştină o ocazie de a vorbi de rău Cuvîntul lui Dumnezeu? Autoritatea acestui Cuvînt nu poate fi pusă la îndoială cînd se constată roadele lui. Astfel, vedem mereu reapărînd acest adevăr mare, că învăţătura sănătoasă este la baza întregii practici a vieţii creştine.

„Îndeamnă (sfătuieşte) de asemenea pe tineri să fie cumpătaţi". Sfătuirea celor tineri nu este deloc datoria femeilor în vîrstă, ci este încredinţată lui Tit. Singurul lucru recomandat tinerilor (în contrast cu înşeptita recomandare către femeile tinere) este cumpătarea, adică moderaţia şi stăpînirea de sine, pentru că, aşa cum vom vedea, ei aveau pentru orice lucru un model în Tit şi în purtarea lui în mijlocul lor.

De aceea lui i se spune: „Dă-te pe tine însuţi model de fapte bune în toate privinţele." Trebuia ca nimic să nu lipsească în viaţa practică a delegatului lui Pavel. Am amintit deja despre însemnătatea „faptelor bune".

Ele sînt manifestarea exterioară a credinţei şi a iubirii, cum vedem în 1 Tesaloniceni 1.3. îndemnul lui Tit, şi el tînăr, către tineri, trebuia să fie însoţit de exemplul dat de el, fărăcare îndemnul ar fi fost fără valoare. Dar, în afară de acest exemplu, el era chemat să înveţe:

„Iar în învăţătură, dă dovadă de curăţie, de seriozitate, de cuvînt sănătos care nu poate fi condamnat, pentru ca cel împotrivitor să rămînă de ruşine si să nu poată să spună nimic rău despre noj".

Învăţătura lui Tit trebuia să aibă trei caractere:

1. Curăţia învăţăturii. Este important ca învăţătura să nu fie amestecată cu elemente îndoielnice sau străine, a căror calitate rea poate să-i facă pe ascultători fie să lepede părţile sănătoase din ea, fie să primească totul fără deosebire şi să devină ei înşişi propovăduitorii greşelii. Acest pericol din urmă este cu atît mai grav cu cît autoritatea aceluia care dă învăţătura este mai puţin contestată.

2. Învăţătura trebuie să fie cu toată seriozitatea. Calitatea aceasta lipseşte adesea azi în predică, unde, pentru a atrage atenţia, se caută să se producă efect, să se vorbească imaginaţiei, să se trezească pe cît se poate curiozitatea. Astfel de practici, cuvinte uşoare sau deplasate, distrug efectul salvator al adevărului, îi iau caracterul său divin, descalifică în sfîrşit pe acela care se serveşte de ele şi care pierde astfel dreptul de a fi „glasul lui Dumnezeu" pentru ascultători.

3. „Cuvînt sănătos, care nu poate fi condamnat". Acela care dă învăţătură va întîlni totdeauna, şi deseori în rîndurile fraţilor cu renume, adversari care îi spionează cuvintele, pentru a le învinui că sînt împotriva învăţăturii sănătoase. „învăţătorul" nu trebuie să dea ocazie la împotrivire. Cutare cuvînt, rău cîntărit şi nu destul de bine gîndit, provine adesea din dorinţa de a prezenta noutăţi care îl pun în relief pe acela care vorbeşte. Astfel de noutăţi ajung dimpotrivă o armă în mîna celor rău intenţionaţi, pentru a combate şi a compromite pe cel care învaţă. Atunci însă cînd cuvîntul îi este „sănătos", îşi poartă puterea sa cu el; nu se condamnă un remediu care aduce sănătatea acelora care îl iau. Acela care atacă vorbirea noastră este atunci obligat să se retragă cu ruşine, fără să fi găsit un pretext admisibil pentru împotrivirea sa.

„Sfătuieşte pe robi să fie supuşi stăpînilor lor, să le fie pe plac în toate lucrurile, să nu le întoarcă vorba, să nu fure nimic, ci totdeauna să dea dovadă de o bună credincioşie, ca să facă în totul cinste învăţăturii lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru" (versetele 9-10).

În afară de tineri, Tit trebuia să-i îndemne şi pe robi. Lui nu-i era poruncit să îndemne pe bătrîni şi pe femeile în vîrstă. Să remarcăm cît de mult respectă Cuvîntul cuviinţa în cele mai mici amănunte. Purtarea robilor avea drept scop să împodobească în toate lucrurile învăţătura lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru.

Acela care este conştient că a fost mîntuit chiar de Dumnezeu însuşi, acela care cunoaşte pe un astfel de Dumnezeu, nu are decît o dorinţă, de a fi învăţat de El şi de a aduce roade care să fie în legătură cu învăţătura primită. Trebuia să se fi putut spune, văzînd purtarea acestor robi: Ei servesc ca o ilustrare a ceea ce au învăţat de la minunatul lor învăţător; se vede după purtarea lor ce şcoală au frecventat; în toate lucrurile ei fac cinste acestei învăţături.

„Învăţătura Dumnezeului Mîntuitor", primită în inimă, are pentru robi patru rezultate:

1. Supunerea faţă de stăpînii lor. Există oarecare deosebire între supunere şi ascultare şi este important de a nu uita lucrul acesta cînd este vorba de autorităţi. Ascultarea este în legătură cu ordinele (poruncile) date; ea este atribuită atît copiilor cît şi robilor. Supunerea însă este mai degrabă acceptarea unei autorităţi superioare sub care eşti obligat să te pleci. Aceasta este, într-un chip exclusiv, atitudinea recomandată femeii, în timp ce robul uneşte ascultarea cu supunerea.

2. „Să le fie pe plac în toate lucrurile." în şcoala Dumnezeului Mîntuitor se învaţă să nu-ţi placi ţie însuţi. Domnul n-a urmat personal acelaşi drum fată de Dumnezeul Său? Robul trebuie totdeauna să fie treaz, pentru a vedea lucrurile prin care el poate să placă stăpînului său.

3. „Să nu le întoarcă vorba". Ar însemna să părăsească poziţia sa subordonată, căutînd să pună înainte părerea sa şi să se împotrivească gîndului sau poruncilor unui stăpîn care are putere asupra robului său.

4. „Să nu fure nimic". Acest pericol este legat de condiţia de rob, care este însoţită de o anumită constrîngere şi de anumite restricţii adesea neîndreptăţite şi de care starea de fiu este scutită. Se vede în cazul lui Onisim (Filimon versetul 18) această necredincioşie la un rob neîntors la Dumnezeu, abuzînd de încrederea stăpînului său. Robul creştin, din contră, trebuia să arate totdeauna o desăvîrşită credinciosie, o credinciosie conştiincioasă în ceea ce îi era încredinţat.

Să observăm acum de cîte ori Dumnezeu ne este înfăţişat în această epistolă ca Dumnezeul Mîntuitor. Capitolul 1.4 ne-a prezentat deja „porunca lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru" şi în acelaşi verset citim: „Hristos Isus, Mîntuitorul nostru". In versetul pe care l-am cercetat (2.10), învăţătura este a „lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru". Versetul 13 din acelaşi capitol ne vorbeşte de „arătarea... marelui nostru Dumnezeu şi Mîntuitor Isus Hristos". La capitolul 3.4, „bunătatea lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru şi dragostea Lui de oameni s-au arătat" pentru a ne mîntui. In sfîrşit, la versetul 6 din acelaşi capitol, „Duhul Sfînt este vărsat... peste noi prin Isus Hristos, Mîntuitorul nostru".

Deci, în lucrarea mîntuirii, Isus Hristos nu este niciodată despărţit de Dumnezeu şi rămîne totdeauna în unire divină şi desăvîrşită cu El. Dumnezeu porunceşte, învaţă, Se va arăta ca marele Dumnezeu în Persoana lui Hristos. In aceeaşi Persoană, iubirea Sa s-a arătat şi ne-a mîntuit. Noi aşteptăm să vedem apărînd iarăşi slava Sa în aceeaşi Persoană. Pînă atunci, avem Duhul Sfînt, turnat peste noi prin acelaşi Isus Hristos, Mîntuitorul nostru.

Într-un cuvînt, mîntuirea dobîndită, Duhul dăruit, slava viitoare, totul depinde de Hristos Mîntuitorul, chipul Dumnezeului Celui nevăzut, Mîntuitorul nostru. Şi aşteptînd această slavă, harul ne învaţă (versetul 11).

Deosebirea între epistola către Tit şi cele două epistole către Timotei este foarte însemnată în mai multe privinţe, dintre care nu vreau să scot în evidenţă decît pe următorul. Prima epistolă către Timotei ne vorbeşte mai degrabă despre Dumnezeul Creator; a doua, care ne prezintă ruina casei lui Dumnezeu şi drumul credinciosului în mijlocul dărîmăturilor, insistă în mod cu totul deosebit asupra Domniei lui Hristos. Domnul, acesta este titlul dominant pe care Isus Hristos îl ia în această a doua epistolă (1. 2, 8, 18; 2.7,14,19,22,24; 3.11; 4.8,14, 17,18,22).

Nerecunoaşterea drepturilor absolute ale Domnului asupra noastră este, în adevăr, ceea ce caracterizează pe oameni în zilele din urmă. Vorbind de aceeaşi perioadă de timp, apostolul Petru spune: „se vor lepăda de Stăpînul care i-a cumpărat" (2 Petru 2.1). Şi noi, creştinii care străbatem timpurile de la sfîrşit, noi sîntem chemaţi să vestim supunerea faţă de această autoritate. Ea nu poate fi dovedită altfel decît prin supunerea absolută faţă de Cuvîntul Său.

Ajungem acum la cel de al doilea subiect mare al epistolei. L-am semnalat în introducerea noastră, definindu-1 astfel: „învăţătura harului referitor la mersul nostru si la purtarea noastră în această lume".

„Căci harul lui Dumnezeu care aduce mîntuire pentru toţi oamenii s-a arătat şi ne învaţă ca, tăgăduind nelegiuirea şi poftele lumeşti, să trăim în veacul de acum cu cumpătare, dreptate şi evlavie, aşteptînd fericita noastră nădejde şi arătarea slavei marelui nostru Dumnezeu şi Mîntuitor Isus Hristos. El S-a dat pe Sine însuşi pentru noi ca să ne răscumpere din orice fărădelege şi să-Şi curăţească un popor care să fie al Lui, plin de rîvnă pentru lucrări bune" (versetele 11-14). Găsim în acest text minunat:

- ce este harul,

- ce aduce harul,

- cui i se adresează harul

- ce învaţă harul.

În legătură cu tot conţinutul acestei epistole, asupra acestui ultim punct, asupra învăţăturii harului insistă textul acesta în mod cu totul deosebit. Cuvîntul întrebuinţat aici pentru „a învăţa" (paideuo în loc de didasko si didaskalia - învătămînt sau doctrină - pe care îl întîlnim peste tot în restul epistolei), pare că înseamnă mai degrabă o învăţătură practică şi nu de doctrină, aşa cum este dată copiilor: chestiune de comportare bună, de ţinută bună, de ascultare şi de respect datorat părinţilor, silinţă la învătătură, în vederea unui rezultat viitor.

Harul este de altfel de o asemenea bogăţie, încît ne va fi greu, nu de a-1 epuiza, căci Cuvîntul este inepuizabil, ci chiar de a-i prezenta liniile mari, fără să ne expunem la omisiuni importante. Să ne mărginim deci să înfăţişăm cu umilinţă ceea ce Duhul lui Dumnezeu aduce inimilor noastre în textul pe care l-am citat.

Menţionarea Dumnezeului Mîntuitor (versetul 10), atît de remarcabilă în epistola această, aduce în mod necesar cu ea menţionarea harului si îi dă primul loc.

Harul nu este bunătatea lui Dumnezeu, nici chiar numai iubirea Sa; el este această iubire care se coboară pînă la păcătoşii pierduţi pentru a-i mîntui. Harul este aici o Persoană (ca în Ioan capitolul 1, cuvîntul făcut trup), o Persoană plină de har. El nu este un principiu, o abstracţie; el este Dumnezeul Mîntuitor în Persoana unui om, apărînd în aşa fel încît orice om a putut să-L vadă şi să-L primească. El nu S-a arătat ca să ceară ceva de la om, ci pentru a-i aduce un lucru de cea mai mare valoare: mîntuirea! Ceea ce dă harului această valoare este faptul că el este harul lui Dumnezeu. El este deci suveran si desăvîrsit; un har inferior aceluia al lui Dumnezeu nu ar putea să fie decît nedesăvîrşit şi vremelnic. Harul lui Dumnezeu este veşnic, ca El. Harul lui Dumnezeu aduce mîntuirea. El nu cere nici nu pretinde nimic de la om pentru a-l mîntui, cum face legea; el îi aduce, fără a cere nimic în schimb. Şi ce îi aduce el? Mîntuirea.

Înainte de a vedea ce este mîntuirea, această „mare mîntuire", să remarcăm că textul acesta ne vorbeşte despre două arătări: mai întîi arătarea harului, coborît aici în lume pentru a aduce mîntuirea; după aceea, arătarea slavei marelui nostru Dumnezeu şi .Mîntuitor Isus Hristos.

Cea dintîi arătare ne aduce mîntuirea în har, iar a doua, mîntuirea în slavă. Mîntuirea în har a fost în chip desăvîrşit împlinită în trecut, mîntuirea în slavă va fi cunoscută în chip desăvîrşit într-un viitor atît de apropiat încît ea este deja ca prezentă pentru credinţă (Filipeni 3.20-21).

Caracterul harului este absolut. Nu este spus că el va aduce în viitor, nici chiar că el a adus în trecut, ci că el aduce în prezent. Aceasta face din mîntuire, în chip desăvîrşit împlinită, un lucru actual, neschimbător, care nu poate fi schimbat nici retras. Dar mai mult, el s-a arătat la toţi oamenii. Puterea sa este universală şi nimeni nu este înlăturat.

Această gratuitate a mîntuirii contrazice toate gîndurile omului, începînd de la căderea lui în păcat. Niciodată mîndria omului nu va voi să accepte ca darul lui Dumnezeu să nu-1 coste nimic. El va accepta cu uşurinţă un Dumnezeu mîntuitor care i-ar porunci să cucerească mîntuirea sau i-ar oferi ajutorul Său pentru a o obţine sau în sfîrşit l-ar învăţa diferite mijloace de a o dobîndi. El va înţelege o mîntuire ca rezultat al rîvnei sale pentru fapte bune, dar niciodată o mîntuire în întregime gratuită. Omul ar vrea să ofere ceva, fie chiar foarte puţin, pentru ca să o obţină şi să poată să se laude după aceea, Într-adevăr, unde este omul care, după ce a cumpărat la un preţ mic ceva foarte preţios, nu se laudă cu aceasta?

Dar să revenim la mîntuirea însăşi. Am spus că ea este un lucru imens, a cărui măsură nu o putem înţelege deplin în această lume: ne va trebui veşnicia preafericită pentru a-i parcurge întinderea.

Pentru cel credincios, mîntuirea numeşte numai iertarea păcatelor pe care le-a făptuit. În marea lor majoritate, creştinii se opresc la acest adevăr prim şi petrec viaţa lor fără a fi cunoscut adevărata eliberare. Aceasta din urmă este nu iertarea păcatelor, ci eliberarea absolută de păcat, de însăşi rădăcina care este în noi, care se numeşte şi „carnea" şi „omul vechi" şi care poartă toate aceste roade rele: păcatele. Această eliberare este lucrată prin faptul că Hristos, fiind făcut păcat în locul nostru, firea noastră păcătoasă, „păcatul în carne" a fost judecat şi răstignit în Persoana Sa. Noi putem deci de acum înainte să ne socotim morţi faţă de păcat şi „acum nu mai este nici o condamnare pentru cei care sînt în Hristos Isus". Şi ca urmare a acestui fapt, toate consecinţele păcatului: robia Satanei, moartea şi judecata au fost nimicite pentru totdeauna!

Dar, oricît de mare este această eliberare, mîntuirea este încă mult mai mult decît aceasta. Ea nu este numai eliberarea de păcat şi de toate urmările lui trecute, prezente şi viitoare; ea este introducerea actuală a celui credincios în prezenţa lui Dumnezeu, primirea sa, potrivit cu deplina primire a lui Hristos, în baza lucrării Sale, de către Dumnezeu însuşi - primire vestită public prin aceea că a înviat pe Isus din morţi şi L-a pus să şadă la dreapta Sa. Rezultatele acestei introduceri a credinciosului înaintea lui Dumnezeu ne sînt descrise în locuri ca Ioan 20.17; Romani 5.1-2; Efeseni 1.2-6 etc. În sfîrşit, mîntuirea este introducerea încă viitoare în folosirea desăvîrşită şi neîntreruptă a tuturor lucrurilor pe care noi nu le avem încă decît în nădejde şi care vor fi arătate în slavă (Filipeni 3.20-21).

Aceasta este mîntuirea pe care harul ne-o aduce. Nu avem dreptate să spunem că este fără margini?

„Ne învaţă". Harul a început prin a aduce mîntuirea tuturor oamenilor; după aceea, el ne învaţă. Credinciosul se află de acum înainte, nu ca Israel sub învăţătura legii, ci sub aceea a harului. Harul, arătîndu-se în Hristos, a înlocuit pe primul îndrumător sau pedagog care este pus la o parte (Galateni 3.24). Acest nou pedagog nu este în nici un fel dat lumii. Trebuie mai întîi ca oamenii să fie mîntuiţi prin credinţă şi numai atunci pot să fie învăţaţi. Cei care au fost mîntuiţi formează de acum înainte o nouă familie, care are nevoie de educaţie. Harul îşi ia sarcina de a ne educa şi noi găsim aici acest cuvînt mic: ne învaţă, care este de toată însemnătatea. Dumnezeu nu învaţă lumea, ci pe cei credincioşi. Fără îndoială, El învaţă pe păcătoşi calea (Psalmul 25.8), adică pe aceia care îşi recunosc greşelile şi se îndreaptă spre harul Său şi spre iertarea Sa. Cînd ei se apropie de Dumnezeu în felul acesta şi îşi pun încrederea în El, atunci El îi socoteşte printre cei „smeriţi" (Psalmul 25.9).

Niciodată nu va putea exista un teren de înţelegere între păcat şi har, căci lucrurile acestea sînt în întregime opuse unul altuia. Harul nu-l face mai bun pe păcătos; el îl mîntuieşte. Păcatul îl desparte pe om de Dumnezeu, harul îl aduce la Dumnezeu. Păcatul îl face pe om rob Satanei, harul îl eliberează de această robie. Păcatul produce moarte, harul dă viaţa veşnică. Păcatul îl duce pe om la judecată, harul îi aduce îndreptăţirea. Păcatul are drept consecinţă condamnarea, harul ne scapă de condamnare pentru totdeauna.

Să vedem acum în ce constă învăţătura harului.

El ne învaţă cu privire la trecut, cu privire la prezent şi cu privire la viitor: cu privire la trecut, să tăgăduim nelegiuirea şi poftele lumeşti; cu privire la prezent, să trăim în veacul de acum cu cumpătare, dreptate şi evlavie; cu privire la viitor, aşteptînd fericita noastră nădejde.

Această învăţătură a harului este, cum se vede, în întregime practică, ceea ce, de altfel, caracterizează toată învăţătura din această epistolă. Există învăţături care pun înaintea noastră poziţia cerească şi bogăţiile de nepătruns ale lui Hristos, subiecte atît de adesea numite „credinţa", dar aici găsim ceea ce harul ne învaţă referitor la purtarea noastră în lumea aceasta.

Să privim mai de aproape cele trei obiecte ale acestei învăţături:

1. „Să tăgăduim nelegiuirea şi poftele lumeşti".

A tăgădui înseamnă a declara că nu mai cunoşti o persoană sau un obiect pe care îl cunoşteai altădată. Petru, tăgăduindu-L pe Domnul Isus este un astfel de exemplu. În mod practic, creştinul, învăţat de har, a rupt-o cu aceste lucruri ale trecutului, cu dispreţul pe care el îl arăta faţă de Hristos şi cu nepăsarea faţă de legăturile sale cu Dumnezeu. Nelegiuirea înseamnă a fi fără Dumnezeu în lumea aceasta; poftele - aceea a ochilor, aceea a cărnii şi mîndria vieţii - aparţin lumii şi nu firii noi. Crucea lui Hristos, ca şi slava lui Hristos, nu merg împreună cu aceste lucruri. Şi tot mersul creştin, învăţat de har, se află cuprins între punctul de plecare al credinciosului - crucea, şi punctul său de sosire - slava. Acest mers este de acum înainte străin de tot ceea ce caracterizase purtarea noastră departe de Dumnezeu.

2. „Să trăim în veacul de acum cu cumpătare, dreptate şi evlavie".

„În veacul de acum". Noi am fost smulşi din acest veac rău, prin faptul că Hristos a murit „pentru păcatele noastre" (Galateni 1.4). Noi nu mai aparţinem deci lumii, căci sîntem din cer, sîntem o nouă creaţie. Lucrurile vechi au trecut, dar ca creştini noi sîntem totdeauna în pericol de a ne potrivi veacului acestuia (Romani 12.2), chiar, vai! de a-l iubi şi de a părăsi astfel, ca Dima, mărturia lui Hristos (2 Timotei 4.10). Aceasta nu înseamnă că noi nu trebuie „să trăim în veacul de acum", dar, fiind ruptă orice legătură morală cu lumea, noi sîntem lăsaţi aici pentru a arăta prin purtarea noastră ca răscumpăraţi că avem de acum înainte cu totul alte principii de umblare şi de purtare decît are lumea.

„Cu cumpătare, dreptate şi evlavie". Cu cumpătare faţă de noi înşine, cu dreptate faţă de semenul nostru, cu evlavie faţă de Dumnezeii. Aceasta trebuie să caracterizeze toată viaţa noastră, aşa cum ea se desfăşoară în veacul de acum, pînă ce va avea deplina sa dezvoltare în veacul viitor. Cele trei lucruri pe care harul ne învaţă aici caracterizează în fond viaţa practică a tuturor claselor de credincioşi despre care această epistolă ne vorbeşte.

„Cu cumpătare". Sobrietatea (cumpătarea) sau moderaţia în toate lucrurile şi stăpînirea de sine caracterizează, în capitolul nostru, pe bătrîni, pe femeile în vîrstă, pe femeile tinere, pe bărbaţii tineri (versetul 2,5,6); într-un cuvînt, pe toţi aceia care formează totalitatea casei lui Dumnezeu.

„Cu dreptate". Dacă dreptatea practică constă mai întîi în a nu lăsa păcatul să se introducă în inimile noastre si în căile noastre sau cu alte cuvinte dacă ea ne face nemiloşi fată de noi înşine, noi trebuie de asemenea să dăm fiecăruia ceea ce îi este datorat. Dreptatea trebuie să conducă legăturile noastre, fie cu fraţii noştri, fie cu lumea; şi aici este, gîndesc, semnificaţia esenţială a cuvîntului „cu dreptate". La fel este în orice punct din această epistolă. Grija pentru alţii, absenţa oricărui egoism, cinstea dată fiecăruia este ceea ce garantează ordinea în toate relaţiile mădularelor între ele, în casa lui Dumnezeu.

„Cu evlavie". Am văzut deja la primul verset din această epistolă ce este evlavia şi cum ea este de nedespărţit de cunoaşterea adevărului. Aici evlavia este cel mai înalt din aceste trei puncte. A trăi cu evlavie înseamnă a menţine relaţiile obişnuite ale sufletului nostru cu Dumnezeu, în dragoste, respect, ascultare, teama de a nu face ceva care să nu-l placă. Aceste lucruri au caracterizat pe credincioşi în toate timpurile. De cîte ori este evlavia recomandată în epistolele către Timotei şi de cîte ori avantajele şi binecuvîntările care se leagă de evlavie sînt puse în lumină! (vedeţi 1 Timotei 2.2; 3.16; 4.7-8; 5.4; 6.3,5,6,11; 2 Timotei 3.5,12).

3. „Aşteptînd fericita nădejde şi arătarea slavei marelui nostru Dumnezeu şi Mîntuitor Isus Hristos. Aceasta de asemenea face parte din învăţătura harului. Ea ne învaţă să aşteptăm venirea Domnului pentru a ne lua la El. Cum să nu numim fericită această nădejde? Ea este fără nici un amestec de teamă, de îngrijorare; nici un nor nu o străbate; ea este pentru cel răscumpărat, triumful şi încununarea harului. Dar această nădejde nu se desparte de arătarea slavei, pentru acela care este învăţat de har. Amîndouă, cu toate că separate în timp ca două fapte, aparţin aceluiaşi eveniment, venirea, dar una este venirea Domnului în har, cealaltă este venirea Sa în slavă; una este venirea Sa pentru sfinţi, cealaltă este venirea Sa cu sfinţii; una este venirea Sa vizibilă în ochii celor răscumpăraţi, cealaltă este venirea Sa vizibilă în ochii lumii; una este venirea Sa pentru binecuvîntarea de nespus a celor ai Săi, cealaltă este venirea Sa pentru judecarea fără milă a lumii; una este venirea Sa pentru a ne duce în locuinţele cereşti, cealaltă este venirea Sa pentru a întemeia pe pămînt Împărăţia Sa de dreptate şi de pace; una este venirea Sa pentru a ne lua la El, cealaltă este pentru a ne arăta în aceeaşi slavă cu El.

Arătarea este aceea „a slavei marelui nostru Dumnezeu si Mîntuitor Isus Hristos". Marele nostru Dumnezeu! Cu ce demnitate supremă, cu ce măreţie va fi îmbrăcat Isus cu ocazia arătării Sale! Lumea se va boci şi se va bate în piept, văzîndu-L venind pe nori, dar inimile noastre vor fi

pline de o bucurie de nespus căci vom zice: Acest mare Dumnezeu este Dumnezeul nostru, acest mare Dumnezeu este Mîntuitorul nostru Isus Hristos!

Să remarcăm că sînt şapte subiecte în învăţătura harului. Aceasta este plinătatea învăţăturii pentru viaţa şi purtarea celor răscumpăraţi din această lume.

De îndată ce a rostit acest Nume de Mîntuitor, apostolul se află transportat în prezenţa suferinţelor lui Hristos şi analizează scopul practic al lucrării pe care El a săvîrşit-o: „El S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi, ca să ne răscumpere din orice fărădelege şi să-Şi curăţească un popor care să fie al Lui, plin de rîvnă pentru lucrări bune". „El S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi!" Iată cu adevărat ce este Mîntuitorul nostru şi unde L-a dus iubirea Sa! Nu este numai adevărat că Dumnezeu a dat pe Singurul Său Fiu, că El L-a dat pentru noi toţi, ci Isus S-a dat, S-a dat în întregime, S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi. Moartea Sa şi suferinţele Sale au şi alte scopuri, cum vom vedea îndată; dar aici noi sîntem scopul. Minunată iubire, pentru acela care a cercetat înaintea lui Dumnezeu adîncimea înjosirii Sale! Este istoria comorii şi a mărgăritarului de mare preţ (Matei 13).

Isus a socotit că a ne dobîndi pe noi merita propria Sa viaţă; şi El ne-a văzut nu aşa cum eram noi, ci după perfecţiunea cu care iubirea Sa voia să ne îmbrace.

Să arătăm alte cîteva versete asupra scopului jertfei Sale:

1. Galateni 2.20: „Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit şi S-a dat pe Sine Însuşi pentru mine." Acest verset este, poate, împreună cu acela din Tit 2.14, unul din cele mai preţioase pentru inimile noastre: El S-a dat pentru a răscumpăra pe cine? Pe mine, un individ. De-aş fi fost singur în lume, El S-ar fi jertfit, ar fi îndurat moartea chiar şi numai pentru mine! În Tit 2, El este arătat ca jertfit pentru noi, totalitatea răscumpăraţilor Săi. El vrea să aibă în această lume un popor care să fie al Lui. Romani 5.8 arată că El a murit pentru noi, cînd noi eram încă păcătoşi. Cît de mult înalţă acest fapt măreţia iubirii Sale! Cînd noi nu eram altceva decît păcătoşi, El vedea în noi rezultatele lucrării pe care El avea să o împlinească. El ne privea în lumina răscumpărării, iar iubirea Sa a găsit chiar în păcat un motiv de a da tot ce avea.

2.1 Corinteni 15.3: „Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi." Acest cuvînt rezumă toată Evanghelia. Aceasta este primul mare scop al morţii lui Hristos. Pentru a ne avea pentru Sine, El trebuia să reglementeze chestiunea păcatelor noastre.

3. Galateni 3.13: El a murit pentru a ne „răscumpăra din blestemul legii, făcîndu-Se blestem pentru noi." Putem noi să ni-L închipuim pe Cel Sfînt şi Drept identificîndu-Se într-o aşa măsură, în iubirea Sa, cu nişte fiinţe blestemate?

4. Galateni 1.4: „El S-a dat pe Sine însuşi pentru păcatele noastre, ca să ne smulgă din acest veac rău". Creştinii, întreb, sînt ei suficient de conştienţi că scopul lui Hristos, murind pentru a ispăşi păcatele noastre, era de a ne despărţi de lume şi înfăptuiesc ei acest scop în toată purtarea lor?

5. Ioan 11.52: „Isus avea să moară... nu numai pentru popor, ci şi ca să adune într-un singur trup pe copiii lui Dumnezeu cei risipiţi". Iată un alt scop al morţii Sale. El voia să-i strîngă pe ai Săi în unitatea familiei lui Dumnezeu în această lume. Noi spunem „familia", pentru că Ioan nu vorbeşte despre Adunare, la care acest verset poate, de altfel, să se aplice tot aşa de bine. Aici spunem iarăşi: Creştinii nu înţeleg mai deplin scopul lui Hristos murind, după cum nu înţeleg scopul Său în primul capitol din Galateni.

6. 1 Petru 3.18: „Căci Hristos a suferit o singură dată pentru păcate... ca să ne aducă la Dumnezeu." Rezultat imens al jertfei Sale! „V-am purtat pe aripi de vultur si v-am adus aici la Mine" zice Domnul. Şi iarăşi: „Nimeni nu vine la Tatăl decît prin Mine" (Exod 19.4; Ioan 14.6).

7.2 Corinteni 5.15: „El a murit pentru toţi, pentru ca cei care trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înşişi, ci pentru Cel care a murit şi a înviat pentru ei". Preţuirea morţii lui Hristos nimiceşte în noi egoismul, care face totdeauna din om propriul său centru, obiectul pentru care acţionează şi spre care îndreaptă totul. Toate lucrurile despre care vorbesc citatele 3-7 nu vor putea fi realizate decît dacă noi avem continuu înaintea ochilor moartea şi suferinţele Aceluia care S-a dat El Însuşi pentru noi.

8. Efeseni 5.25-27: „Hristos a iubit Adunarea şi S-a dat pe Sine pentru ea". El a săvîrşit această jertfă de iubire, pentru ca să răscumpere pe Mireasa Sa, obiectul cel mai scump inimii Sale; şi, după ce a răscumpărat-o, El o curăţeşte în timpul călătoriei prin pustie, pentru ca ea să fie demnă de El, la intrarea ei în slavă. Se gîndesc oare creştinii să iubească nu ticăloasele lor secte, ci Adunarea, pentru că Hristos o iubeşte?

Să revenim acum la textul nostru: Dîndu-Se pe Sine Însuşi pentru noi, Mîntuitorul avea trei scopuri:

Întîi, să ne răscumpere din orice fărădelege; rezultat care ne este dobîndit pentru totdeauna, prin răscumpărare, în timp ce lucrarea curăţirii zilnice, ca să restabilească părtăşia pierdută cu Dumnezeu, se repetă de-a lungul întregului nostru mers în această lume: „Dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios şi drept ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească de orice nelegiuire."

Al doilea scop este să curăţe pentru El Însuşi un popor cîştigat de El. Dobîndirea acestui popor a avut loc prin jertfa Sa, curăţirea despre care este vorba aici are loc odată pentru totdeauna prin Cuvîntul Său (Efeseni 5.26); dar pe acest popor dobîndit, pentru care S-a dat pe Sine Însuşi, El îl vrea pentru Sine aşa cum lucrarea Sa l-a făcut şi aşa cum numai sfinţenia Sa îl poate dori. Toată această lucrare are loc cu scopul de a forma în această lume, cum ne-o arată acest text, o familie, un popor pentru Dumnezeu, o Mireasă pentru Hristos.

Al treilea scop al Său este ca acest popor dobîndit să fie plin de rîvnă pentru lucrări bune. Am tratat deja subiectul faptelor bune şi vom avea iarăşi ocazia de a reveni la el, dar ceea ce reiese din acest verset este că intenţia Domnului în răscumpărare este de a vedea rîvnă, activitate, în viaţa practică a preaiubiţilor Săi. Rîvna noastră a răspuns oare dorinţei inimii Sale, sau Domnul este obligat să spună ca Laodiceii: „Fii plin de rîvnă şi pocăieşte-te"?

„Spune lucrurile acestea, sfătuieşte şi mustră cu toată autoritatea. Nimeni să nu te dispreţuiască" (versetul 15).

Găsim în acest ultim verset al capitolului nostru rezumatul slujbei lui Tit. El trebuia să spună aceste lucruri (capitolul 2.1), să îndemne (capitolul 2.6), să mustre (capitolul 1.13). Autoritatea de a porunci trebuia să caracterizeze slujba sa în mijlocul acestei rase de cretani răi, mincinoşi si leneşi. Există cazuri cînd un act de autoritate după voia lui Dumnezeu, făcut de aceia pe care Domnul i-a rînduit pentru a menţine ordinea în casa Sa este singur în stare să stăvilească torentul răului. Aceasta nu vrea să spună că a „comanda" este lucrul principal. Blîndeţea,

harul, ajutorul, dragostea cîştigă inimile; actul de autoritate, însă, înăbuşă răul. Domnul Însuşi vorbea cu autoritate valurilor înfuriate ale mării, poruncea cu autoritate duhurilor necurate, dar aceasta nu era latura esenţială a activităţii Sale şi nici aceea a slujbei lui Tit, delegat al apostolului. „Eu sînt blînd şi smerit cu inima" zice Domnul. Caracterul Său, ca adevărat Slujitor, nu este numai de a „usca marea cu mustrarea Sa" ci de „a învioara cu vorba pe cel doborît de întristare" (Isaia 50.2,4). Cît despre cazul lui Tit, caracterul era special nu numai din cauza mediului în care era chemat să acţioneze, ci şi din cauza vîrstei lui. Ca şi Timotei, el era probabil încă tînăr şi deci era bine ca el să se poarte în aşa fel încît să nu fie expus dispreţului, care ar fi căzut asupra Cuvîntului lui Dumnezeu care îi era încredinţat. De aceea apostolul adaugă: „Nimeni să nu te dispreţuiască" (1 Timotei 4.12).

„Adu-le aminte să fie supuşi stăpînirilor şi autorităţilor, să-i asculte, să fie gata să facă orice lucru bun, să nu vorbească de rău pe nimeni, să nu fie gata de ceartă, ci îngăduitori, arătînd blîndeţe faţă de toţi oamenii" (versetele 1-2).

„Adu-le aminte să fie supuşi stăpînirilor şi autorităţilor". „Stăpînirile si autorităţile" sînt adesea menţionate în epistole. In Efeseni 1.21 Îl vedem pe Domnul înviat, stînd la dreapta lui Dumnezeu „mai presus de orice domnie, de orice stăpînire, de orice putere, de orice autoritate şi de orice nume care se poate numi, nu numai în veacul acesta, ci si în cel viitor".

Aceste stăpîniri şi autorităţi se împart în trei clase, ca făcînd parte din fiinţele cereşti, pămînteşti şi de sub pămînt: Filipeni 2.10.

Efeseni 3.10 spune despre stăpînirile şi domniile din locurile cereşti;

Efeseni 6.12 despre căpeteniile şi domniile satanice;

Coloseni 1.16 despre stăpînirile şi autorităţile cereşti şi pămînteşti instituite de Dumnezeu;

Coloseni 2.10 despre domnii şi stăpîniri cereşti;

Coloseni 2.15 despre domniile şi stăpînirile satanice;

Versetul nostru, în sfîrşit, spune despre stăpînirile şi autorităţile pămînteşti. Va sosi o zi în care toate aceste puteri vor pleca genunchiul înaintea Lui, ca făcînd parte din toate fiinţele care aparţin sferei cereşti sau pămînteşti sau sub-pămîntene.

Să rezumăm în cîteva cuvinte toate textele pe care le-am citat. Există stăpîniri şi autorităţi sau ierarhii cereşti şi pămînteşti prin care Dumnezeu exercită cîrmuirea Sa. Ele toate au fost create de Hristos. El este şi va rămîne mai presus de toate. O parte din stăpînirile şi autorităţile cereşti au căzut sub puterea Satanei, cu ocazia revoltei lui împotriva lui Dumnezeu. Satan îi dirijează pe aceştia care s-au unit cu el. Mai mult, ca prinţ (domnitor) al acestei lumi, el se serveşte de stăpînirile pămînteşti pentru a declara război împotriva lui Hristos. Autorităţile cereşti sau îngereşti care n-au căzut şi pe care Dumnezeu le-a păstrat în curăţia lor de la început, sînt la adăpost de uneltirile lui, dar Domnul Se serveşte chiar şi de autorităţile satanice şi de Satan însuşi pentru a împlini propriile Sale planuri; aşa a fost în cazul lui Iov. În acelaşi fel Domnul are comanda asupra hotărârilor stăpînilor şi autorităţilor pămînteşti pe care El le-a instituit şi Se serveşte de ele, cum Se serveşte şi de Satan, pentru împlinirea voii Sale. Dar Satan şi puterile satanice din locurile cereşti au fost biruite şi dezbrăcate la cruce şi creştinul poate să privească pe Diavolul ca pe un duşman care nu mai are putere asupra lui şi căruia nu trebuie decît să i se împotrivească pentru ca el să fugă. Vremea este încă viitoare, cu toate că foarte apropiată, cînd Satan va fi alungat din locurile cereşti şi aruncat pe pămînt (Apocalipsa 12.9). În sfîrşit, Dumnezeul păcii îl va zdrobi sub picioarele noastre.

În versetul nostru (3.1), stăpînirile şi autorităţile sînt puterile cărora Domnul le-a încredinţat cîrmuirea pe pămînt. Ele au căzut sub puterea Satanei, care se serveşte de ele pentru a declara război lui Hristos, dar creştinul este chemat să le recunoască aşa cum sînt, ca aşezate de Dumnezeu, căci prin ele Domnul, în cîrmuirea Sa, opreşte încă deplina desfăşurare a răului (2 Tesaloniceni 2.6). Oricît de rău ar fi caracterul lor, oricît de subjugate ar fi Satanei, creştinul Îl vede pe Dumnezeu în autorităţi şi se supune stăpînirilor şi puterilor pămînteşti,ca venind de la Dumnezeu, chiar atunci cînd exercitarea lor ar fi în mîinile cele mai decăzute şi cele mai duşmănoase.

În aceste versete, 1 şi 2, Tit trebuia să reamintească diferite lucruri creştinilor din Creta. Ele erau în număr de şapte; la fel şi la versetul 3, lucrurile care îi caracterizaseră înaintea întoarcerii lor la Dumnezeu aveau un număr egal. Numărul şapte, cum am remarcat, indică plinătatea spirituală, fie în bine, fie în rău.

1. Primul lucru pe care Tit trebuia să li-l reamintească era supunerea faţă de autorităţile rînduite de Dumnezeu în această lume. Supunerea este menţionată de mai multe ori în această epistolă şi foarte des în alte părţi. Supunerea faţă de autoritate constă în a nu ne sustrage jugului său şi a recunoaşte drepturile sale asupra noastră, ca fiindu-i date de Dumnezeu. Aşa îi spune Domnul lui Pilat: „Tu n-ai avea nici o putere împotriva Mea, dacă nu ţi-ar fi fost dată de Dumnezeu". El (Domnul) acceptă să fie dat pe mîna judecătorului şi în puterea guvernatorului. În capitolele 4 şi 5 din Faptele Apostolilor, ucenicii Săi urmează acelaşi drum ca El. Ei dau mărturie înaintea căpeteniilor, despre credinţa lor în Domnul Isus, dar nu protestează contra autorităţii care i-a prins pe nedrept; fie că autoritatea este dreaptă sau nedreaptă, noi trebuie să păstrăm faţă de ea acelaşi caracter.

Înainte de toate lucrurile, noi trebuie să fim supuşi Aceluia care este înălţat la dreapta lui Dumnezeu şi căruia îngerii, stăpînirile şi puterile Îi sînt supuse (1 Petru 3.22). Cît despre noi, trebuie să fim „supuşi oricărei stăpîniri omeneşti, pentru Domnul, atît împăratului, ca înalt stăpînitor, cît şi guvernatorilor, ca unii care sînt trimişi de el să răzbune pe făcătorii de rele şi să laude pe cei care fac bine" (1 Petru 2.13-14). În această epistolă a lui Petru, ca şi în aceasta către Tit, supunerea este recomandată servitorilor (2.18), femeilor (3.1,5), tinerilor faţă de bătrîni (5.5). În sfîrşit, creştinii trebuie să fie „supuşi unii altora" (Efeseni 5.21).

2. „Să-i asculte". Ascultarea diferă de supunere. Aceasta de pe urmă este pasivă, prima este activă. Ea are a face cu porunci şi ordine pozitive. Această poruncă are în vedere orice autoritate care, avînd dreptul de a comanda ca să stabilească ordinea printre oameni, trebuie să fie ascultată şi să i te supui.

(„Peitharcheo" este acelaşi cuvînt ca în Faptele Apostolilor 5.29,32. „A asculta de Dumnezeu mai mult decît de oameni" şi „aceia care ascultă de Dumnezeu"; şi în Faptele Apostolilor 27.21: „Voi ar fi trebuit să mă ascultaţi". Acestea sînt singurele versete în care se găseşte cuvîntul acesta).

Aici cuvîntul: „a fi ascultători" arată mai degrabă un caracter pe care toată purtarea noastră trebuie să-l aibă, fără să se refere la nici o autoritate sau la nici unul din actele ei deosebite. Astfel se spune despre copii că sînt ascultători, fără să aibă sub ochi o dovadă specială despre ascultarea lor. Trebuie să fie cunoscut tuturor că noi sîntem gata să răspundem la orice poruncă a lui Dumnezeu, prin orice intermediar ar găsi El cu cale să o facă să ajungă la noi.

3. „Să fie gata să facă orice lucru bun". Dumnezeu (nu noi) pregătește mai dinainte faptele bune pentru ca noi să umblăm în ele; dar partea credinciosului este de a fi gata să le facă, oricare ar fi ele, cînd Dumnezeu i le arată. El nu trebuie să fie luat pe neașteptate, fiind ocupat cu lucruri care l-ar împiedica de a le face imediat.

4. „Să nu vorbească de rău pe nimeni." Această recomandare este de o mare importanță. Defăimarea poate fi rostită atit în absența cît și în prezența persoanei insultate. Este spus în epistola lui Iuda despre visătorii de la sfîrșit care batjocoresc stăpînirile. Este caracterul anarhiei moderne care batjocorește autoritățile recunoscute de Dumnezeu. Apostolul merge și mai departe și zice: „pe nimeni", În zilele prin care trecem, cînd unii vinovați sau dedat la tot felul de acte de fățărnicie si de violentă, revolta ar putea cu ușurință să-și croiască drum la creștini, prin vorbire de rău. Niciodată ura contra răului, nici o revoltă legitimă nu trebuie să ajungă aici. O mînie după voia lui Dumnezeu nu avea alt efect, la preaiubitul nostru Mîntuitor, decît de a deschide zăgazurile harului Său (Matei 17.17-18).

5. „Să nu fie gata de ceartă." Această calitate este exprimată sub forma ei negativă, ca și cea dinainte. Proverbele sînt pline de recomandări în această privință. Vedem aici că răutatea, ura, mîndria, mînia, batjocura, produc certurile. Nu numai în lume, ci și în familia lui Dumnezeu, duhurile agitate, care sînt lipsite de părtășia cu Domnul, caută certuri. Cît este deci de important pentru noi, de a ne feri de orice conflict care ar putea trezi această tendință firească a inimilor!

6. „Îngăduitori". Acest cuvînt și substantivul său (epieikes, epieikeia) înseamnă caracterul unui om blînd și smerit care nu-și cere drepturile.

Nu a arătat oare Domnul Isus această virtute într-un mod desăvîrșit, cînd „era ca o oaie mută înaintea celor ce o tund", înaintea celor care Îl despuiau de toate drepturile Sale și de toată măreția Sa, astfel că „El a fost stîrpit, neavînd nimic" (Daniel 9.26)? Așa era de asemenea felul de a fi al lui Avraam față de Lot, după ce patriarhul făcuse în Egipt o experiență amară a lui însuși. Atunci el a părăsit toate drepturile sale, numai să nu facă o alegere care să fi fost în paguba fratelui său. Aceeași blîndețe este recomandată bătrînilor în 1 Timotei 3.3, unită ca și aici cu lipsa unui duh de ceartă. Întradevăr, nimic nu dă naștere la mai multe certuri decît insistența oamenilor asupra drepturilor lor. Aceeași blîndețe aparține în Iacov 3.17 „înțelepciunii de sus", care prezintă șapte trăsături caracteristice, ca si în textul nostru. În 1 Petru 2.18, această calitate este atribuită (și cît este de necesară!) stăpînilor față de slujitorii lor.

7. „Arătînd toată blîndețea față de toți oamenii". Caracterul despre care se face mențiune aici diferă de cel dinainte. Este vorba despre această blîndețe contrară unei asprimi rigide sau a unei dureități care respinge în loc de a îndrepta, care ține la distanță în loc de a atrage. Această blîndețe este unul din atributele harului, care, în Persoana lui Hristos, „s-a arătat tuturor oamenilor" pentru a-i atrage la El. Ne spune El însuși: „Învățați de la Mine, căci Eu sînt blînd și smerit cu inima" (Matei 11.29).

„Căci și noi eram altădată fără minte, neascultători, rătăciți, robiți de tot felul de pofte și de plăceri, trăind în răutate și în invidie, urîcioși și urîndu-ne unii pe alții" (versetul 3).

Găsim aici contrariul lucrurilor pe care Tit trebuia să le reamintească creștinilor din Creta. Nu avem descrierea trăsăturilor morale ale păgînismului, ca în Romani 1.29-31, nici aceea a trăsăturilor morale ale creștinătății în zilele din urmă (2 Timotei 3.1-5), ci descrierea a ceea ce noi eram altădată. Noi, zice apostolul, fără a face deosebire între iudei și neamuri, noi nu eram altădată diferiți „de toți oamenii". Acest fapt îi face pe creștini capabili de a arăta toată blîndețea față de toți. Noi putem să le spunem: Ceea ce voi sînteți, am fost și noi. Harul care ne-a chemat si ne-a mîntuit vă cheamă astăzi pentru a vă mîntui în același fel. El este accesibil tuturor. Este lucrarea de binefacere a lui Dumnezeu; voi puteți fi mîntuiți în același fel ca noi.

Acest verset 3 este un tablou complet al stării tuturor oamenilor și prin urmare al stării noastre în trecut. De aceea este rezumat sub șapte puncte, la fel ca, mai sus, starea noastră produsă de învățătura harului.

1. „Fără minte." Acest cuvînt descrie în primul rînd starea omului înaintea lui Dumnezeu. El zice în inima lui: „Nu există Dumnezeu". Acest caracter al omului păcătos este atît de evident încît este menționat în doi Psalmi (Psalmul 14 și 53). Nu gura omului, ci inima lui vorbește astfel. Toate acțiunile sale dovedesc că Dumnezeu este alungat din viața sa; dacă nu ar fi așa, cum ar putea el să nu se teamă de a săvîrși păcatul?

Aceasta îi face pe oameni:

2. „Neascultători". Cînd nu se ține seama de Dumnezeu, rînduielile Sale și poruncile Sale nu au nici o influență asupra inimii, iar cugetul rămîne nepăsător înaintea arătării concrete, a gîndului lui Dumnezeu conținut în Cuvînt.

3. „Rătăciți" (Evrei 3.10). Înseamnă a ieși din căile lui Dumnezeu sau a le ignora, iar neascultarea duce aici. Oaia rătăcită nu-și poate găsi iar calea; nu există pentru ea altă posibilitate decît de a fi regăsită chiar de către Acela pe care ea L-a părăsit.

4. „Robiți de tot felul de pofte și de plăceri". Lăsat pradă lui însuși, sufletul rătăcit care crezuse că se va bucura de libertatea sa departe de Dumnezeu, după ce L-a pierdut pe Dumnezeu și orice legătură morală cu El, devine robul a ceea ce Satan îi arată; ajunge rob al poftelor care îmbracă uneori forme mai mult sau mai puțin îndreptățite și al plăcerilor al căror caracter principal este satisfacția dorințelor cărnii (2 Timotei 3.4).

5. „Trăind în răutate și în invidie". Inima păcătosului găsește o satisfacție în a urma instinctele sale rele. El trăiește în răutate; aceasta este una din rațiunile sale de a fi. Invidia pe care o are față de alții, cînd ei reușesc mai bine decît el îl împinge să se poarte cu răutate față de ei.

6. „Urîcioși". Nu numai vrednici să fim urîți de Dumnezeu, ca în Romani 1.30, ci într-un chip general, urîcioși. Este un fel de oameni pe care este imposibil să-i iubești și totuși lor trebuie să le arătăm toată blîndețea, căci altădată noi înșine eram ca ei. 7. „Urîndu-ne unii pe alții". Aici ura este reciprocă. Omul firesc nu urăște dintr-un sentiment de cinste și de dreptate; el nu cunoaște „ura desăvîrșită" a credinciosului față de aceia care se ridică împotriva lui Hristos (Psalmul 139.21-22), căci Domnul îi este străin. Văzînd rău la ceilalți, el este orbit în privința răului din propria sa inimă. Și semenul (aproapele) îl urăște cu aceeași intensitate ca și el.

„Dar, cînd s-a arătat bunătatea lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, şi dragostea lui faţă de oameni, El ne-a mîntuit nu pentru faptele pe care noi le-am făcut în dreptate, ci pentru îndurarea Sa, prin spălarea naşterii din nou şi prin înnoirea făcută de Duhul Sfînt, pe care L-a vărsat din belşug peste noi, prin Isus Hristos, Mîntuitorul nostru, pentru ca fiind îndreptăţiţi prin harul Lui, să devenim moştenitori potrivit nădejdii vieţii veşnice" (versetele 4-7).

Concluzia din versetul 3 este că noi eram pierduţi. Cum deci am ajuns la o stare în care noi nu mai avem nevoie, ca la versetele 1-2, decît să fim îndemnaţi să imităm în toate lucrurile caracterul lui Hristos? Ca urmare a mîntuirii, cum am văzut la capitolul 2.11-14 şi cum acest text ne repetă: „El ne-a mîntuit" (versetul 5). Capitolul 2 ne-a vorbit despre harul necondiţionat care aduce mîntuirea si care a fost arătat în Persoana lui Hristos; aici bunătatea şi dragostea de oameni a lui Dumnezeu s-au arătat. Dumnezeul bunătăţii şi al iubirii a avut milă de nişte fiinţe vrednice să fie urîte şi pierdute, aşa cum am fost şi noi, iar aceste două însuşiri ale lui Dumnezeu s-au arătat într-o Persoană, Dumnezeul Mîntuitor. Acest Dumnezeu Mîntuitor este Isus Hristos, numit „marele nostru Dumnezeu şi Mîntuitor Isus Hristos" (2.13), pentru a se face bine cunoscut că Acest Om, în care harul s-a arătat pentru mîntuire, nu este nimic mai puţin decît Dumnezeu, marele Dumnezeu. Să observăm că apostolul Îl numeşte mereu „Dumnezeul nostru, Mîntuitor". Numai aceia care beneficiază de lucrarea Sa pot să-L numească „al nostru". El este Dumnezeul Mîntuitor pentru toţi; El doreşte „ca toţi oamenii să fie mîntuiţi", dar numai cei mîntuiţi pot să-L numească „Dumnezeul nostru Mîntuitor". Problemă serioasă, care se adresează tuturor cititorilor acestor rînduri! Poţi să spui: Dumnezeul meu? Dacă nu poţi, eşti încă străin faţă de El.

Arătarea este faptul că un obiect, invizibil pînă atunci, este făcut vizibil. Bunătatea şi iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni nu s-au arătat decît atunci cînd Omul, Hristos Isus, a venit în această lume.

Oamenii vorbesc mult despre filantropie (sentiment care îi face pe oameni să vină în ajutorul celorlalţi). Un filantrop îi socoteşte totdeauna pe oameni în stare să fie buni; nefericiţi, fără îndoială, vinovaţi adesea, dar putînd să fie ridicaţi moraliceşte şi ameliораţi, aşa cum pot fi şi din punct de vedere material. Totuşi filantropul nu se va îndoi niciodată o clipă măcar de propria sa bunătate, iar stima pe care o are pentru el însuşi îl susţine în lucrarea pe care o face. Adesea, totuşi, văzînd încercările sale fără rezultat, el sfîrşeşte prin a se dezgusta de umanitate, fără a schimba cu nimic, se înţelege de la sine, părerea sa despre sine însuşi. Dar dacă ar citi versetul 3 din capitolul 3 al epistolei către Tit, acest om ar vedea că Dumnezeu nu adminte excepţii şi că El ne prezintă, zugrăvit de El Însuşi, tabloul tuturor oamenilor, urîndu-se, şi nu iubindu-se unul pe altul. Filantropii sînt şi ei din numărul acestora. Pentru a nu mai fi vrednici de a fi urîţi şi a nu ne mai urî, trebuie să fim mîntuiţi şi să fi primit, prin naşterea din nou, firea din Dumnezeu. Atunci se poate arăta iubirea; dar chiar avînd firea din Dumnezeu, credinciosul are nevoie de îndemnurile harului aşa cum ele sînt formulate în versetele 1-2.

În sfîrşit, el este capabil să arate „toată blîndeţea faţă de toţi oamenii". Dacă filantropii s-ar supune Cuvîntului lui Dumnezeu, ar găsi ei tabloul a ceea ce pretind că practică? Dumnezeu spune: „Nu este nici unul care să facă binele, nici unul măcar" (Romani 3.12). Concluzia este că nu există om neîntors la Dumnezeu care să fie filantrop în ochii lui Dumnezeu.

Se înţelege de la sine că, spunînd aceste lucruri, nu excludem deloc sentimentele firești de milă, de compătimire pentru suferinţele altuia, care se întâlnesc chiar acolo unde creştinismul n-a putut niciodată să exercite influenţa sa binefăcătoare. Astfel, în Faptele Apostolilor 28.2 ni se spune de „o bunăvoinţă puţin obişnuită" cu care barbarii s-au purtat faţă de Pavel şi de tovarăşii săi.

Şi totuşi există un filantrop: Dumnezeu Însuşi. Cînd s-a arătat bunătatea lui Dumnezeu şi dragostea Lui faţă de oameni (filantropia), El ne-a mîntuit.

Dumnezeu a fost din toată veşnicia Dumnezeul dragostei, dar într-un anumit timp, această dragoste S-a arătat, a fost arătată. După cum harul s-a arătat în Persoana lui Hristos (2.11), dragostea lui Dumnezeu faţă de oameni s-a arătat în dăruirea lui Hristos. Cine erau deci oamenii despre care vorbeşte El aici? Să recitim versetul 3: „Robiţi de tot felul de pofte şi de plăceri, trăind în răutate şi în invidie, urîcioşi şi urîndu-ne unii pe alţii." Faţă de astfel de oameni, Dumnezeu a întrebuinţat bunătatea; şi în şcoala Lui, cei care sînt născuţi din El au învăţat să arate aceeaşi iubire faţă de oameni. Ei nu mai pot să-i urască, pentru că au recunoscut, cu ocazia întoarcerii lor la Dumnezeu, că ei erau şi mai vrednici să fie urîţi decît ceilalţi. „Mi-e scîrbă de mine" au spus ei, ca Iov „şi mă pocăiesc în praf şi cenuşă".

Niciodată cel care se crede cel mai mare filantrop din lume nu va putea să aibă astfel de sentimente faţă de el însuşi, căci, lucru foarte clar, el crede că n-are nevoie să fie mîntuit pentru a fi filantrop. Din contră, filantropia lui Dumnezeu s-a arătat prin mîntuirea pe care El a săvîrşit-o pentru noi.

În versetul 5, găsim mijlocul pe care Dumnezeu l-a întrebuinţat pentru a ne mîntui, dar El îl precedează de indicaţia mijlocului pe care, în ciuda tuturor gîndurilor omului, Dumnezeu nu-l va întrebuinţa niciodată pentru mîntuire: „Nu pentru faptele pe care noi le-am făcut în dreptate".

„Faptele drepte" sînt acelea pe care omul le săvîrşeşte pentru a obţine mîntuirea, în timp ce „faptele bune" sînt urmarea mîntuirii obţinute. Cele dintîi n-au adus niciodată oamenilor ceea ce harul singur poate obţine pentru ei; ei însă pretind că pot să le facă, în timp ce „faptele bune" sînt acelea pe care El le-a făcut.

Faptele noastre fiind înlăturate, ceea ce este unul din marile subiecte ale epistolelor către Romani şi către Galateni, nu ne rămîne drept resursă decît lucrarea lui Dumnezeu. Iar în acest text găsim nu aspectul unei lucrări făcute în afara noastră, ci al lucrării pe care Dumnezeu o face în noi pentru a ne mîntui. Este în oarecare măsură deosebirea dintre pilda fiului risipitor şi cele două pilde dinaintea ei, în capitolul 15 din Luca.

„Pentru îndurarea Sa, prin spălarea naşterii din nou şi prin înnoirea făcută de Duhul Sfînt".

Mîntuirea este deci pe principiul unui singur lucru: propria Sa îndurare; dar Dumnezeu întrebuinţează două lucruri absolut necesare pentru a ne-o da: spălarea naşterii din nou (regenerării) şi înnoirea făcută de Duhul Sfînt.

1. „Spălarea naşterii din nou". Să vedem întîi ce înseamnă acest cuvînt. Spălarea este lucrarea apei din baia în care eşti scufundat. Această spălare, aşa cum diferite tipuri din Scriptură ne-o prezintă, înseamnă moartea prin care eşti curăţit de păcat şi eliberat de omul cel vechi. Aşa este Iordanul în care Naaman a fost curăţit de lepra sa; aşa este botezul, în care „am fost botezaţi pentru moartea lui Hristos". Într-adevăr, în moartea Sa, omul cel vechi ia sfîrşit şi noi sîntem „morţi faţă de păcat". Starea în care cel păcătos exista, ceea ce îl califica, obiceiurile sale, gîndurile sale, totul a luat sfîrşit în ochii lui Dumnezeu în moartea lui Hristos. Dumnezeu ne-a mîntuit, curăţindu-ne de aceste lucruri. Nu se

poate intra în legătură cu El fără această curăţire; şi aceasta a făcut-o Dumnezeu faţă de noi, scufundîndu-ne, pentru a spune astfel, în moartea lui Hristos. Acelaşi cuvînt „spălarea" (loutron) este folosit în Efeseni 5.26 pentru curăţirea Adunării pe care Hristos „a iubit-o, dîndu-Se pe Sine Însuşi pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o prin spălarea cu apă, prin Cuvînt".

Baia curăţirii are loc odată pentru totdeauna şi nu se va reînnoi niciodată: „Cine are tot trupul spălat, nu are nevoie decît să-i fie spălate picioarele (referitor la curăţirea zilnică), căci este cu totul curat". Spălarea despre care vorbim avea drept simbol apa sau baia din ligheanul de aramă.

Există o diferenţă între ligheanul de aramă şi apa pe care o conţine. Arama reprezintă capacitatea lui Hristos de a Se ocupa de păcat: fie pentru a-l ispăşi, ca la altarul de aramă; fie pentru a termina cu el în moarte, ca în apa din ligheanul de aramă. În acest din urmă caz, omul este pus înaintea lui Dumnezeu, prin moartea lui Hristos, într-o stare de curăţie care corespunde sfinţeniei firii Sale.

Ligheanul de aramă era construit cu oglinzile de aramă ale femeilor care slujeau la uşa cortului întîlnirii (Exod 38.8). Prin aceasta, femeile acelea recunoşteau, ca simbol, păcatul lor şi capacitatea lui Hristos singur de a purta responsabilitatea pentru păcatul lor. Ele se dezlipeau de ceea ce slujise la trufia lor. (Aurul din podoabele lor fusese întrebuinţat pentru a face viţelul de aur: Exod 32.2-3). Acum ele erau umilite şi nu mai puteau de acum înainte să-şi placă lor înşile, privindu-şi feţele lor fireşti. Ele aveau înaintea ochilor lor un obiect format din toate aceste oglinzi topite într-unui, singurul în stare să le facă să fie reunite. Astfel, toţi credincioşii recunosc viaţa lor de mîndrie şi de pofte ca fiind purtată de Acela care singur a luat răspunderea lor. Dar ei găsesc în acelaşi timp în El apa curăţirii lor, ieşită din coasta unui Hristos care a murit.

Această spălare, cum am spus, are loc odată pentru totdeauna prin Cuvîntul care ne înfăţişează moartea lui Hristos ca punînd capăt stării noastre de oameni păcătoşi şi necuraţi. Dar, pentru umblare şi pentru orice act de slujire preoţească este nevoie, în afară de curăţirea iniţială, de o curăţire zilnică. Aceasta este spălarea picioarelor, despre care nu vorbeşte textul nostru, pentru că el nu se ocupă decît de mîntuire.

Să vedem acum ce înseamnă aceste cuvinte în totalitate: spălarea naşterii din nou. Naşterea din nou (aici: regenerarea) este trecerea din vechea noastră stare la o stare nouă, din viaţa noastră în carne la o viată de înviere, din starea lui Hristos mort, la starea lui Hristos înviat, din vechea creaţie la noua creaţie. Regenerarea nu este o nouă fire împărtăşită (o vom vedea în „reînnoirea Duhului"), cum aceasta are loc în naşterea din nou, cînd eşti „născut din apă şi din Duh". Regenerarea este o poziţie de binecuvîntare în care noi sîntem aduşi acum prin puterea divină în Hristos şi în care noi vom fi aşezaţi public atunci cînd Domnul va veni în slavă. Această poziţie o pricepem acum prin credinţă. Noi sîntem eliberaţi de sub puterea întunericului şi „strămutaţi în Împărăţia Fiului dragostei Sale". În aceasta constă regenerarea, dar ea nu va avea deplina sa manifestare decît în slavă. De aceea Domnul spune ucenicilor Săi: „La reînnoirea tuturor lucrurilor, cînd Fiul Omului va fi aşezat pe scaunul de domnie al măririi Sale, voi, care M-aţi urmat, veţi sta şi voi pe douăsprezece scaune de domnie şi veţi judeca pe cele douăsprezece seminţii ale lui Israel" (Matei 19.28). Prin spălarea regenerării sîntem mîntuiţi. Poţi fi întors la Dumnezeu sau adus la viaţă, cum era Corneliu (Faptele Apostolilor 10), înainte de a fi mîntuit: adică adus la starea creştină, aşa cum ea ne este descoperită în Noul Testament.

Spălarea este deci spălarea regenerării. Ea are legătură cu viaţa mea veche, care şi-a găsit sfîrşitul în moartea lui Hristos.

2. înnoirea Duhului Sfînt are legătură cu viaţa mea cea nouă. Credinciosul reînnoit dobîndeşte această viaţă nouă, prin Duhul Sfînt. Această putere divină produce în el gînduri, obiceiuri şi dorinţe noi, în contrast cu tot ceea ce aparţinea omului său vechi, omului în carne, omului păcătos şi pierdut.

„Pe care L-a vărsat din belşug peste noi, prin Isus Hristos, Mîntuitorul nostru." Această frază formează, cum observăm aici, o mică paranteză. Cuvintele care urmează: „pentru ca, fiind îndreptăţiţi prin harul Lui" se referă nu la „Isus Hristos Mîntuitorul nostru", ci la Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, din versetul 4.

Duhul Sfînt nu S-a mărginit să ne comunice o viaţă nouă, căci Dumnezeu L-a vărsat din belşug peste noi, iar Isus Hristos, Mîntuitorul nostru este Acela de la care noi Îl avem direct. El este Acela care, după ce S-a înălţat prin dreapta lui Dumnezeu şi a primit de la Tatăl Duhul făgăduit, „a turnat ce vedeţi şi auziţi" (Faptele Apostolilor 2.33). El este turnat din belşug, căci „Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură"(Ioan 3.34) si noi avem acum „viaţa din belşug" (Ioan 10.10).

„Pentru ca, fiind îndreptăţiţi prin harul Lui, să devenim moştenitori potrivit nădejdii vieţii veşnice".

Cuvîntul „pentru ca" se referă totodată la spălare si la înnoire si este consecinţa acestora. Prin aceste două lucruri: curăţirea şi darul Duhului Sfînt, noi devenim moştenitori potrivit cu nădejdea vieţii veşnice. Fiind îndreptăţiţi prin harul Dumnezeului Mîntuitor (nu prin fapte de neprihănire) şi avînd viaţa veşnică pe temeiul mîntuirii pe care El a dobîndit-o prin spălare şi înnoire, noi sîntem moştenitori potrivit cu nădejdea acestei vieţi veşnice despre care apostolul a vorbit la capitolul 1.2.

Trebuie să mori în Hristos pentru a avea parte de împărăţia Dumnezeului Mîntuitor - şi la aceasta corespunde spălarea regenerării; dar trebuie să fi primit puterea unei vieţi noi pentru a fi moştenitor potrivit cu nădejdea acestei vieţi - şi la aceasta corespunde înnoirea făcută de Duhul Sfînt. Spălarea morţii în Hristos ne desparte în întregime de vechea noastră poziţie; învierea împreună cu Hristos şi viaţa nouă pe care noi o avem în El ne introduc într-o poziţie nouă ca moştenitori ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori cu Hristos.

În versetele 5-7 am văzut cele şapte trăsături care aparţin mîntuirii, în timp ce în versetele 1 şi 2 am văzut cele şapte trăsături caracteristice copiilor lui Dumnezeu, iar la versetul 3 cele şapte trăsături prin care se prezintă lumea. Cele şapte trăsături ale mîntuirii sînt deci următoarele:

1. Faptele de neprihănire sînt excluse din ea.

2. Ea depinde de îndurarea Dumnezeului Mîntuitor.

3. Ea are loc prin spălarea regenerării şi

4. prin înnoirea făcută de Duhul Sfînt.

5. Acest Duh a fost turnat din belşug peste noi.

6. Noi sîntem îndreptăţiţi prin harul Dumnezeului Mîntuitor.

7. Noi am devenit moştenitori ai vieţii veşnice.

Cît este de adevărat că în această epistolă, pentru a nu vorbi decît de ea, cifra 7 este cifra lucrurilor complete la care este imposibil să adaugi ceva! „Adevărat este cuvîntul acesta şi vreau ca tu să stărui cu tărie, pentru ca cei care au crezut în Dumnezeu să caute să fie cei dintîi în fapte bune. Aceste lucruri sînt bune si de folos pentru oameni" (versetul 8).

„Adevărat este cuvîntul acesta", cuvîntul îndurării lui Dumnezeu care mîntuieşte şi îndreptăţeşte şi care dă acelora care au crezut viaţa veşnică de moştenire; aceasta este bucuria pentru rezultatele ei depline în slavă.

Cuvîntul legii a fost neclintit: el are totdeauna drept rezultat „o dreaptă răsplătire" (Evrei 2.2); cuvîntul harului este sigur. Cînd acest termen este întrebuinţat, este totdeauna vorba de har, iar „cuvintele sigure" (adevărate) sînt foarte frecvente în epistolele către Timotei şi Tit.

În 1 Timotei 1.15: „O, adevărat şi cu totul vrednic de primit este cuvîntul acesta: „Hristos Isus a venit în lume ca să mîntuiască pe cei păcătoşi..."

La capitolul 3.1 din aceeaşi epistolă este „un cuvînt sigur" (adevărat) că acela care doreşte să facă lucrarea de supraveghere, bun lucru doreşte. A rîvni această sarcină înseamnă a dori să fii tu însuti fără vină (versetul 2), pentru a călăuzi pe alţii pe acelaşi drum, spre slava lui Dumnezeu, slujbă care, cu siguranţă, nu este indiferentă, ci are o înaltă valoare, deoarece este vorba de toată mărturia practică a casei lui Dumnezeu în această lume. De aceea această slujbă este numită „o lucrare bună".

În capitolul 4.8 din 1 Timotei apostolul spune că „evlavia este folositoare în orice privinţă, întrucît ea are făgăduinţa vieţii de acum şi a celei viitoare" şi apoi adaugă: „Acest cuvînt este sigur (adevărat) şi demn de primit". El accentuează astfel, ca şi în capitolul 1.15, siguranţa cuvîntului care îndeamnă la evlavie, potrivit cu învăţătura divină. Apostolul adaugă că el muncea şi îndura împotrivire pentru aceasta. Pentru a-i învăţa evlavia pe ceilalţi trebuie să fii tu însuţi un model de evlavie, nădăjduind „în Dumnezeul Cel viu, care este Mîntuitorul tuturor oamenilor si mai ales al celor credincioşi".

În 2 Timotei 2.10-12, găsim un „cuvînt sigur" care îmbrăţişează toată lucrarea răscumpărării: „mîntuirea care este în Hristos Isus, împreună cu slava veşnică"; moartea şi viaţa împreună cu El; suferinţele şi domnia împreună cu El. Nu este acesta un plan plin de siguranţă?

Aici, în Tit 3.8, „cuvîntul sigur" are multă legătură cu acela din 2 Timotei 2.11, căci este vorba de mîntuire, de lucrarea prin care ea ne este dobîndită, de darul Duhului, de viaţa şi de moştenirea veşnică.

„Vreau ca tu să stărui cu tărie asupra acestor lucruri". Învăţătura lui Tit trebuia să insiste în mod deosebit şi să revină fără încetare asupra lucrurilor care sînt temelia mîntuirii. La capitolul 2.15 el trebuia să vestească lucrurile învăţate de harul care aduce mîntuirea. Aceste lucruri aveau legătură cu toată viaţa practică a creştinului. Tit trebuia să repete (să spună iarăşi şi iarăşi) această învăţătură. Este cam la fel aici: Tit trebuia să insiste asupra temeliei mîntuirii, care are drept origine iubirea lui Dumnezeu şi îndurarea Sa în Hristos, ca şi asupra lucrării pe care El o împlineşte în inima credincioşilor.

Rezultatul acestei învăţături era ca „cei care au crezut în Dumnezeu să caute să fie cei dintîi în fapte bune", rezultat practic în primul rînd şi asupra căruia nu putem insista de ajuns, observînd în această epistolă scurtă roadele practice ale învăţăturii bune si sănătoase în casa lui Dumnezeu. Aşa ar trebui să fie, de altfel, totdeauna creştinismul. Noi nu sîntem născuţi din nou, îndreptăţiţi prin har, moştenitori potrivit cu nădejdea vieţii veşnice, doar pentru a ne bucura de aceste privilegii, ci pentru ca ele să exercite o influenţă binecuvîntată şi puternică asupra mersului nostru şi asupra celor mai neînsemnate amănunte ale purtării noastre în această lume.

Cunoaşterea acestor lucruri trebuie să ne facă să fim cei dintîi în fapte bune, fie în prezenţa fraţilor noştri, fie înaintea lumii. Cu cît cunoaşterea lucrării harului este mai mare, cu atît mai strălucitoare trebuie să fie mărturia şi mai intensă activitatea creştină. Să dea Dumnezeu ca toţi copiii lui Dumnezeu care sînt în şcoala harului să răspundă la această obligaţie!

Nu vom mai reveni asupra subiectului faptelor bune, deja tratat în amănunt. Numărul mare de versete care le menţionează în Noul Testament arată care este însemnătatea lor: Matei 5.16; 26.10 („căci ea a făcut o faptă bună"); Marcu 14.6; Ioan 10.32; Faptele Apostolilor 9.36; Romani 2.7; 13.3; 2 Corinteni 9.8; Efeseni 2.10; Filipeni 1.6; Coloseni 1.10; 2 Tesaloniceni 2.17; 1 Timotei 2.10; 3.1; 5.10,25; 6.18; 2 Timotei 2.21; 3.17; Tit 1.16; 2.7,14; 3.1,8,14; Evrei 10.24; 13.21; 1 Petru 2.12.

Subliniem că o viaţă creştină fără fapte bune este o viaţă nefolositoare pentru Hristos. Ce trezire va fi pentru creştinii care n-au înţeles că acela care trăieşte din viaţa lui Hristos nu mai poate „să trăiască pentru el însuşi" (2 Corinteni 5.15), cînd vor vedea ce rol neînsemnat au dat ei Domnului şi Mîntuitorului lor, la fel şi în activitate pentru El!

„Aceste lucruri sînt bune şi de folos pentru oameni!"

Ele sînt bune în ochii lui Hristos şi în ochii credincioşilor, dar, mai mult, ele sînt „de folos pentru oameni". Lucrarea lui Hristos este folositoare pentru oameni, deoarece harul Său s-a arătat tuturor oamenilor, ca şi dragostea lui Dumnezeu faţă de ei (2.11; 3.4), dar acum noi trebuie să continuăm această lucrare de har prin purtarea noastră în mijlocul oamenilor, pentru ca să le arătăm cît de preţioasă este lucrarea harului. Lucrarea evanghelizării în această lume, vestirea dragostei lui Dumnezeu faţă de păcătoşi este de o importanţă nemărginită, dar purtarea creştinilor este adesea o evanghelizare mult mai puternică decît cuvintele pe care ei ar putea să le rostească (vezi 1 Tesaloniceni 1.8). Iată ce trebuia să caute Tit, dar el trebuia să şi evite nişte lucruri (să se ferească de ele) - continuare următorul verset -

„Dar de întrebările nebune, de genealogii, de certuri şi de lupte privitoare la lege, fereştete, sînt nefolositoare şi zadarnice" (versetul 9).

Dacă primele lucruri erau folositoare (versetul 8), acestea înt nefolositoare.

Genealogiile sau înşiruirile de neamuri fără sfîrşit, sînt concepţii fabuloase (de basm) asupra originei şi emanaţiei fiinţelor spirituale. Ele sînt produsul superstiţiei iudaice, asociată cu filozofia păgînă. Cabala sau tradiţia iudaică asupra interpretării Vechiului Testament conţine multe afirmaţii fabuloase referitor la aceste „emanaţii". Există, potrivit cu „Cabala", zece „sefiroţi" sau emanaţii care provin de la Dumnezeu. Ele parcă au sugerat eonii gnosticilor. Pe această teorie se grefa un sistem de magie, consistînd mai ales în folosirea de cuvinte din Scriptură

pentru a produce efecte supranaturale.

Genealogiile se referă la doctrinele iudeo-platoniene care de timpuriu au năpădit creştinismul (1 Timotei 1.4). În aceeaşi categorie intrau „întrebările nebune" ridicate de oameni cu voinţă proprie, care nu sufereau să fie contrazişi de alţii (2 Timotei 2.23).

„Certurile" erau urmarea acestora (adică a întrebărilor nebune).

„După întîia şi a doua mustrare, depărteazăte de cel care aduce dezbinări, căci ştim că un astfel de om s-a abătut şi păcătuieşte, condamnîndu-se singur" (versetele 10-11).

De toate lucrurile dinainte, Tit trebuia să se ferească (versetul 9), fără a vedea în ele - oricât de condamnabile ar fi fost, oricît de nefolositoare si zadarnice - cazuri de excludere. Era de ajuns să se ferească de „întrebările nebune" şi să rămînă străin de ele, pentru a vedea dispărînd acest curent nesănătos care căuta să-şi facă loc printre sfinţi. Existau totuşi cazuri în care Tit, căruia apostolul îi acordase autoritatea pentru a pune în rînduială funcţionarea adunării, trebuia să se folosească de această autoritate pentru a împiedica sectele.

Dezbinările puteau să fie pricinuite în sînul Adunării de lucrurile menţionate în versetul 9: „certuri, lupte privitoare la lege" etc., fără ca unitatea trupului lui Hristos să fie atacată prin ele (1 Corinteni 10; 11.18). Sectele îi despărţeau pe fraţi de Adunarea însăşi, iar omul care le producea trebuia să fie tratat fără cruţare. El căuta să grupeze în jurul lui un anumit număr de credincioşi, constituindu-se el însuşi ca centru de strîngere laolaltă. El tăgăduia astfel în chip practic unitatea trupului lui Hristos şi pe singurul centru al acestei unităţi care este Isus Însuşi. Învăţăturile unui astfel de om puteau foarte bine să nu fie învăţături antibiblice, cărora se obişnuieşte să li se dea numele de erezii. Era de ajuns să scoată un adevăr de la locul lui, dîndu-i un rol exagerat în totalitatea învăţăturilor biblice şi să-i adune pe creştini în jurul acestui principiu, fie adevărat sau fals, şi în jurul omului care îl întruchipa, pentru a crea o sectă care se despărţea de Adunarea lui Hristos. Acela care ia acest loc şi care devine prin aceasta şeful unei partide sau al unei „biserici" în felul lui, trebuie să fie respins fără cruţare, căci el a rupt unitatea şi aduce jignire lui Hristos, Capul trupului; dar el nu trebuie respins fără o mustrare prealabilă, avînd drept scop de a-l scoate de pe calea sa cea rea şi de a preveni o ruptură în Adunare. Trebuie de asemenea ca mustrarea să nu fie făcută în grabă. Prima trebuie să fie urmată de o a doua. Ele trebuie să fie foarte deosebite una de alta şi solemne. Tit ştia (versetul 11), acţionînd cu autoritate, dar cu măsură, că un astfel de om era abătut; sufletul său era abătut de la bine spre rău şi, dacă nu se pocăia la prima mustrare, însemna că el păcătuia cu ştiinţă şi cu voinţă; şi păcatul, propria voinţă, nu este în final decît condamnarea omului de către el însuşi.

„Cînd voi trimite la tine pe Artema sau pe Tihic, grăbeşte-te să vii la mine la Nicopolis, căci acolo m-am hotărît să iernez. Ai grijă de legiuitorul Zena şi de Apolo să nu ducă lipsă de nimic din ce le trebuie pentru călătoria lor. Trebuie ca şi ai noştri să se deprindă să fie cei dintîi în fapte bune, pentru cele necesare, ca să nu fie neroditori. Toti cei care sînt cu mine te salută. Salută pe cei care ne iubesc în credinţă. Harul să fie cu voi cu toţi" (versetele 12-15).

Fiecare cuvînt al Sfintei Scripturi are însemnătate. După ce am dat atîtea dovezi în acest studiu despre lucrul acesta, avem un ultim exemplu în cele cîteva versete care încheie epistola. Vedem aici mai întîi că funcţiile lui Tit în Creta, contrariu afirmaţiilor teologilor, nu aveau un caracter permanent. Cînd misiunea lui avea să fie terminată si cînd Artema sau Tihic aveau să vină la el, Tit trebuia să se grăbească să se ducă la Nicopolis, la apostolul Pavel care hotărîse să petreacă iarna acolo. Poate este făcută aluzie la această călătorie a lui Tit în 2 Timotei 4.10, dar în acest caz în absenta apostolului, care, din nou prizonier la Roma, ştia că vremea plecării lui sosise.

Cît despre Tihic, el este totdeauna prezentat ca trimis de Pavel pentru a informa adunările cu privire la împrejurările în care se afla şi a raporta apostolului veşti despre starea lor.

Zena, legiuitorul, şi Apolo sînt anunţaţi ca fiind pe punctul de a vizita Creta. Dar Tit nu trebuia să se mărginească la misiunea sa specială, ci să aibă grijă de ei, în aşa fel încît nimic să nu le lipsească. Pavel arată aici o grijă deosebită pentru aceia care nu erau în mod special asociaţi cu el în lucrare. Dar dacă Tit trebuia să arate această rîvnă pentru fraţii străini care nu făceau parte din anturajul apostolului, „ai noştri" de asemenea, zice el, adică toţi sfinţii din Creta, trebuiau să învețe (şi cum n-ar fi învăţat, avînd un astfel de exemplu sub ochi - vezi şi capitolul 2.6-7), să fie cei dintîi în fapte bune pentru cele necesare. Aceste lucruri necesare nu erau numai de a avea grijă de nevoile săracilor, ci de nevoile credincioşilor slujitori ai lui Hristos, despre care este spus în altă parte că ei erau „străini" şi că ei „porniseră la drum pentru dragostea Numelui Lui" (3 Ioan 7). Aceste fapte bune erau partea tuturor credincioşilor şi, fără ele, ei ar fi rămas fără roadă.

Se vede în versetul 15 că apostolul era încă înconjurat, în acel moment, de fraţii care erau însoţitorii săi obişnuiţi, în timp ce, în a doua epistolă către Timotei, toţi îl părăsiseră, în afară de Luca, credinciosul său tovarăş şi slujitor (2 Timotei 1.15; 4.11). Apostolul însuşi trimite salutări acelora care îl iubesc, în această credinţă comună care îi leagă pe creştini între ei, tot aşa cum îi leagă şi cu Dumnezeu şi cu Hristos. Ultima sa dorinţă, care ar trebui să fie neîncetat şi a noastră, este ca harul să fie cu toţi sfinţii.

clickbible.org